

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra teologických věd

Bakalářská práce

MILOSRDNÉ SESTRY SV. KARLA BOROMEJSKÉHO
-
**SOCIÁLNĚ CHARITATIVNÍ AKTIVITY V NEMOCNICÍCH A
OPATROVNÁCH SE ZŘETELEM K JIHU ČECH**

Vedoucí práce: prof. PaedDr. ThLic. Martin Weis, Th.D.
Autor práce: Martina Ciglbauerová
Studijní obor: Sociální a charitativní práce, kombinovaná forma studia
Ročník: 4

2016

P r o h l á š e n í

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. Zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 31. 3. 2016

.....

Martina Ciglbauerová

P o d ě k o v á n í

Mé poděkování patří prof. PaedDr. Th.Lic. Martinu Weisovi, Th.D. za pomoc, poskytnuté rady, připomínky a lidský přístup při zpracování této bakalářské práce.

Dále velice děkuji SM. Fidelis , člence Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, za poskytnutí archivních materiálů, její velkou ochotu a trpělivost. Dále děkuji SM. Petrině, SM. Bonfilii a SM. Richardis za to, že mi poskytly svá autentická svědectví.

Ráda bych také poděkovala RNDr. Eduardovi Paluskovi Csc., za obětavou pomoc při zpracovávání archivních materiálů.

Obsah

Úvod.....	5
1. Historické pozadí sociálně charitativních aktivit v Čechách.....	6
1.1. Období 14. - 18. století	6
1.2. Období 18. - 19. století	7
1.3. Období 19. - 20. století	8
1.3.1. Dobročinné spolky a nadace	8
2. Vznik a počátky Kongregace.....	11
2.1. Osobnost Karla Boromejského	13
2.2. Počátky a působení Kongregace v Čechách	14
2.2.1. Českobudějovická diecéze	16
2.2.2. Počátky Kongregace na jihu Čech	16
3. Působení Kongregace v nemocnicích.....	17
3.1. Nemocnice Tábor.....	17
3.1.1. Pokyny Rakouského Episkopátu.....	21
3.2. Nemocnice Písek.....	22
3.3. Nemocnice v Jindřichově Hradci.....	25
3.4. Nemocnice Pelhřimov.....	27
3.5. Nemocnice Počátky	28
3.6. Nemocnice České Budějovice	29
3.7. Nemocnice Strakonice	32
3.8. Třeboň chorobinec	34
3.8.1. Ústav Milosrdných sester sv. Karla Boromejského	34
3.8.2. Škola.....	35
3.8.3. Opatrovna	35
4. Působení Kongregace v opatrovních	36
4.1. Opatrovna v Milevsku	36
4.2. Opatrovna ve Volyni.....	38
4.3. Opatrovna v Počátkách	40
5. Klášter ve Městě Albrechtice	41
5.1. Historie kláštera	41
5.2. SM. Petrina a SM. Bonfilie.....	42
Závěr	43
Seznam použitých zdrojů.....	45
Seznam příloh	49
Přílohy.....	50

Úvod

Mým studijním oborem je charitativní práce a z tohoto důvodu jsem při výběru tématu této bakalářské práce hledala společenství, které se na poli charity a péče o druhé nesmazatelně zapsalo do historie. Vybrala jsem si Kongregaci Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Přínos v oblasti zdravotnictví a sociální péče tohoto nejpočetnějšího ženského, řeholního společenství je v Jižních Čechách velmi významný.

Působení sester tohoto řádu a to převážně v Českých Budějovicích již bylo zpracováno v několika kvalifikačních pracích.¹ Proto je cílem této práce zmapovat jejich činnost na území celé českobudějovické diecéze a to v časovém úseku od konce 19. stol. do roku 1950. Popisovány budou dva druhy zařízení. V první řadě se bude jednat o nemocnice, poté budou následovat opatrovny.

Tato bakalářská práce bude rozdělena do pěti základních okruhů, kterým se budu věnovat. V první části nastíním všeobecný přehled sociálně – charitativní aktivit v období od středověku až do 20. století. Blíže se budu věnovat aktivitám církve, státu a dobročinných spolků. V druhé části se zaměřím na vznik Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, na vznik českobudějovické diecéze a na životopisná data jejího patrona a světce Karla Boromejského. Třetí a také čtvrtá část bude přímo nasměrována na konkrétní působení řádových sester. Hlavními městy, kterými se budu zabývat, jsou: Jindřichův Hradec, Milevsko, Třeboň, Volyně, Písek, Pelhřimov, Tábor, Počátky, Strakonice a České Budějovice. Pátá část bude věnována historii a momentálnímu využití kláštera ve Městě Albrechtice a autentickým výpovědím tam žijících sester.

Potřebné informace budu získávat především z archivních materiálů Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze. A to hlavně z kronik a dobových záznamů. Další formou pro získání informací budou rozhovory se členkami Kongregace. Čerpat budu také z materiálů okresních archivů v Českých Budějovicích, Písku a Táboře. Z knižních autorů budu vycházet z knih M. Hlavačky, P. Cibulky, O. Jankovce, J. Práška, M. Špeciána a dalších.

---

¹ PFEFFEROVÁ, P., *Sociálně – charitativní dílo spjaté s rodným domem J.N. Neumanna*, TF JU, 2014. PEŠTOVÁ, E., *Boromejky – aktivity ve 20.stol. v Praze*, 2014, TF JU. AMBROŽOVÁ, K., *Působení Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Českých Budějovicích*, Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014.

1. Historické pozadí sociálně charitativních aktivit v Čechách

Péči o chudé máme v českých zemích doloženou od ranného středověku. V té době byla hlavní institucí v organizaci a zaopatřování chudých křesťanská církev, která se snažila zmírňovat bídu udílením almužen. Postupem času aktivity církve začala doplňovat a později přebírat také světská vrchnost. Změna v péči o chudé nastává v době křížáckých výprav. Byla to doba, kdy se začínaly budovat útulny pro poutníky. Z nich se postupně vyvinuly špitály sloužící v první řadě k péči o nemocné a pak také k ubytování chudých.²

1.1. Období 14. - 18. století

Na jihu Čech to byli bratři Petr a Jan z Rožmberka, kteří již v roce 1348 založili špitál na svinském předměstí. V roce 1571 byla budova z důvodu stavby rybníka Svět zbořena a špitálníci byli přestěhováni do jednoho z třeboňských domů, který pro ně vykoupil Vilém z Rožmberka. V průběhu let s ohledem na probíhající okolnosti, jakými byly například třicetiletá válka a změny správců špitální nadace, kolísal počet obyvatel, kteří byli v tomto ústavu zaopatřováni. Poslední změnu prodělal špitál v roce 1696. Tento rok přikoupil Ferdinand ze Schwarzenberga statky ze Bzí, Žimutic a Vřesné a ustanovil počet špitálních míst na 20. Další podobnou institucí byl špitál, který založil kníže Jan Adolf ze Schwarzenberga v roce 1676 na panství Hluboká nad Vltavou.³

Bavíme li se o chudých a o péči jim poskytované, pak je třeba tyto pojmy konkrétněji rozdělit. Již v pozdním středověku dochází ke kategorizaci chudých a to na „ctné a nectné“. Jedni si podporu a poskytování péče zaslouží a ti druhí na ni nemají nárok. Vycházelo se z toho, zda si dotyčný chudobu zavinil sám, zda byl zaměstnán či nikdy nepracoval nebo zda byl důvěryhodný a na své cti zchovalý.

Charakteristiku žebráků vystihovala slova jako lenost, zahálka a bezúčelné potulování. Již od 17. století se těmto jevům snažili čelit nově zakládané, církevní řády a bratrstva. V některých zemích byly zakládány specializované ústavy na převýchovu chudých a to jak dospělých tak i dětí. Tyto instituce se nazývaly donucovací pracovny a

---

² Srov. HLAVAČKA, M., CIBULKA, P. et alii. *Chudinství a chudoba jako sociálně historický fenomén*. Praha: Historický ústav, 2013. ISBN 978-80-7286-225-2, s. 82-83.

³ Srov. Tamtéž, s. 214-216.

tou nejstarší v českých zemích byla donucovací pracovna založená roku 1674 v Praze. Původně byly tyto prostory společné jak pro osoby „práce se štítící“, tak i pro zloděje a různé další delikventy, což se později z hlediska šíření neblahého vlivu ukázalo jako nebezpečné. Proto v roce 1739 vznikl první pracovní dům s úkolem odnaučit chudé obyvatelstvo lenosti a naučit ho pracovat.⁴

1.2. Období 18. - 19. století

S postupe času se objevují aktivity odpovídající laicky, avšak systematicky prováděné sociální práci (péče o chudé vykonávaná státem, církví a různými typy spolků). Na českém území se datují na přelomu 18. a 19. století. Na jejich počátku to byly především josefínské reformy, které zasahovaly do zdravotnictví a sociální péče a to zejména do jejich ústavních forem.⁵

Byl to právě Josef II., který v roce 1781 vydal tzv. direktivní pravidla. Tato pravidla jasně určovala, pro jaké skupiny obyvatelstva budou zřizovány ústavy. Jako první to měla být opuštěná mládež, následovali nemocní bez prostředků a jako poslední to měla být skupina obyvatelstva, která na veřejnosti vzbuzovala odpor, tj. lidé s viditelnou vadou či duševně nemocní. Dále se v pravidlech nařizovalo, aby se v každé zemi zřídil nalezinec, sirotčinec, porodnice, nemocnice určená pro příjem nemocných a chorobinec, který měl poskytovat péči osobám vzbuzující opovržení. Nemělo se zapomenout ani na ústav pro duševně nemocné. Duševně nemocní byli již odedávna odsunováni na okraj společnosti. Dále bylo jasně stanoveno, aby všechny osoby ošetřované ve špitálech a zaopatřovacích ústavech prošly zdravotní prohlídkou. Účel byl jediný, zjistit zda tyto osoby využívají pomoc oprávněně nebo ji zneužívají.⁶

Kromě reformy zaopatřovacích a zdravotnických institucí byla v letech 1872 - 1878 kompletně zreformována chudinská péče. Vznikaly tzv. farní chudinské instituty, jejichž správu obstarával farář. Ten měl ku pomoci tzv. otce chudých. Tyto spolky měly vést k lepší evidenci chudých a prokazatelnosti oprávněného poskytování podpor.

---

⁴ Srov. Tamtéž, s. 84.

⁵ Srov. KODYMOVÁ, P. *Historie české sociální práce v letech 1918-1948*. Nakladatelství Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2256-9, s. 11.

⁶ Srov. HLAVÁČKA, M., CIBULKA, P., et alii, *Chudinství a chudoba jako sociálně historický fenomén*. s. 86.

1.3. Období 19. a 20. století

Po celé 19. století zůstaly základy chudinské péče jasně vymezené. Rodina byla tou hlavní institucí, která se měla o své členy postarat jako první⁷. Obecně existovaly tři okruhy poskytovatelů pomoci a podpory chudým, a to církve, obec (do roku 1848 vrchnost) a také soukromá dobročinnost. Dle dobových statistik byly nejvíce podporovanými skupinami obyvatelstva vdovy, nemocní či zestárlí občané, sirotci a opuštěné děti. S postupem času narůstaly dobročinné snahy a to hlavně v péči o chudé děti. Zřizování takových spolků bylo obsaženo také v § 30 chudinského zákona.⁸

1.3.1. Dobročinné spolky a nadace

Jeden z nich byl založen roku 1885 a působil až do roku 1950. Zabýval se právě podporou chudých dětí z českobudějovických škol a nesl název Dámský spolek Ludmila. Po dobu působení tohoto spolku bylo téměř každoročně oslokováno obecní zastupitelstvo v Českých Budějovicích s touto žádostí. Pro ukázkou cituji dopis adresovaný obecnímu zastupitelství, psaný Johannou Zátkovou dne 9. 11. 1903. „*Slavné obecní zastupitelstvo, jako každoročně pořádá i letos dámský spolek Ludmila vánoční nadílku ve prospěch chudé školní mládeže. Jelikož příjmy spolkové nejsou dle toho, aby se z nich výlohy tím vzniklé mohly uhraditi, jest spolek nucen vyhledávati Dobrodince mládeže, kteří by mu v těžkém úkolu nápomocni byli.*“⁹

Dalším typem spolků byly takové, které svou pozornost a aktivity zaměřovaly na nemocné. Takovým, raným zástupcem charity v našem regionu byly spolky Červeného kříže. O založení této organizace se rozhodlo v říjnu 1863 na mezinárodní konferenci v Ženevě. V pozadí vzniku této organizace stál ženevský občan Henry Dunant, jež se účastnil pomoci raněným v bitvě u Solferina. Na základě prožitých zkušeností prosazoval 2 základní myšlenky. Jednak že je třeba v době míru vytvářet společnosti, které budou dbát o výchovu ošetřovatelek a samaritánů a k tomu budou

---

⁷ Srov. Povinnost, starat se o členy příbuzenstva byla obsahem občanského zákoníku z roku 1811. Dle tohoto nařízení měl např. manžel povinnost zaopatřit svou manželku, povinnost otce zaopatřit své děti, do doby nežli toho budou schopni samy, v případě, že byl otec nemajetný, přecházela tato povinnost na matku, dále pak na prarodiče z otcovy a poté prarodiče z matčiny strany. HLAVAČKA, M., CIBULKA, P., et alii, s. 88.

⁸ Srov. HLAVAČKA, M., CIBULKA, P., et alii, *Chudinství a chudoba jako sociálně historický fenomén*. s. 95.

⁹ SOKA České Budějovice, *Spolek dámský Ludmila*, karton č. 332, inv.č. 3448, signatura 7/28.

obstarávat sanitní materiál. A pak také, aby byla mezinárodní úmluvou zaručena nedotknutelnost raněných, těch kdo je ošetřují i budov k tomu určených.

Československé okresní pobočky této organizace, a to jak mužský pomocný spolek, tak i ženský pomocný spolek, jež byly od 1. světové války jednotně označeny jako Zemský pomocný spolek Červeného kříže – pobočka České Budějovice, vykonávaly tyto činnosti: zřizování a udržování polních nemocnic, zřizování nemocničních vlaků, zřizování polních koupelen, mobilních dezinfekčních stanic a chirurgických vozů.¹⁰ Po roce 1922 rozvíjel Československý červený kříž již všestrannější sociálně – zdravotní činnost, například v péči o zdravotně ohrožené děti a rodičky, dále to byly materiální podpory konané formou stravovacích a ošacovacích akcí. Počátkem třicátých let 20. století čítala tato organizace již 35 000 dobrovolných samaritánů a samaritánek.¹¹

Obecně shrnuto, v českých zemích byla situace následná. Až do vydání Dvorského dekretu z roku 1784, pečovala o chudé převážně církev. V roce 1785 bylo vydáno nařízení, kterým byla tato povinnost uložena také vrchnosti a od roku 1854 začala platit i pro obce. To mělo za následek, že se stále častěji prosazovala zásada, že chudinská péče má být úzce spjata s domovskou obcí a domovským právem. Což bylo uzákoněno a s konečnou platností prohlášeno zákonem č. 59 z 3. 12. 1868.¹²

V praxi to znamenalo vznik farních chudinských zařízení, kterými byly starobince, chudobince, obecní pastoušky a nemocnice. Již v té době vykazovala péče o nemohoucí, nezaopatřené, chudé a staré lidi, první znaky institucionalizované sociální péče.¹³

Kromě pastoušek, které byly součástí obce, a do kterých se umisťovali lidé chudí, staří a nemocní, existovaly ještě tzv. pazderny. Tato stavení představovala malé roubené domky určené k sušení lnu. S ohledem na nebezpečí požáru, který v nich mohl vzniknout, stály většinou v dostatečné vzdálenosti od obec. A vzhledem k tomu, že byly

---

¹⁰ SOkA České Budějovice, zn. Fondu A118, A119, Zemský pomocný spolek Červeného kříže ČB 1881-1920, sdružený inventář.

¹¹ Srov. SVOBODNÝ, P; HLAVÁČOVÁ, L. *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha: Triton, 2004. ISBN 80-7254-424-1, s. 166.

¹² Srov. ARNOLDOVÁ, A. *Sociální péče 1*, Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5174-4, s. 15.

¹³ Srov. JAROŠOVÁ, D. *Úvod do komunitního ošetřování*, Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-6542-6, s. 31.

využívány pouze jeden až dva týdny v roce, po zbytek roku do nich obec posílala a poskytovala přístřeší lidem, které bychom dnes označili jako problematické.¹⁴

Nejen pro staré, nemocné a chudé byla zřizována sociální péče. Další početnou skupinou obyvatelstva, jež potřebovala systematickou pomoc, byli sirotci. V českých zemích byly spolky pro nezaopatřené a osiřelé děti zakládány většinou z iniciativy jednotlivců. Zakladatelem byla buďto náboženská nebo profesní sdružení a v mnoha případech také osvícení šlechtici. Velký počet těchto dětí zůstával v této době umístěn v chudobincích či obecných pastouškách. Tyto nevyhovující podmínky vedly k tomu, že bylo stále apelováno na vznik většího počtu sirotčinců a také zlepšení podmínek pěstounské péče. Toho bylo částečně dosaženo počátkem 20. století, kdy vznikl Zemský sirotčí fond a Česká zemská komise pro ochranu dětí a péči o mládež. V průběhu 19. století době neexistovalo žádné nařízení nebo zákon, které by jasně vymezovaly, jak má ústav typu sirotčince vypadat. A proto mohly mít funkci sirotčince různé azyly a útulky, stejně tak jako manufaktury, v níž děti získaly zaopatření a ubytování.¹⁵

Na území Jižních Čech byl první sirotčinec založen v roce 1868 v Českých Budějovicích. Ale byly to nejen sirotčince, které se staraly o nezaopatřené a osiřelé děti. Na přelomu 19. a 20. století vznikla celá řada soukromých nadací, která byť s menším rozsahem působnosti, zato s velkým zájmem podporovala vdovy a především sirotky. Na území Jižních Čech působily například tyto: Nadace Kateřiny Schmelkové ve prospěch tří sirotek po zemřelých dělostřeleckých důstojnících (1869 – 1879), Nadace Isabely Cradecové ve prospěch vdov po důstojnících (1869 – 1878), Nadace Samuela Kauna ve prospěch vdov a sirotek po zemřelých vojácích (1872), Nadace Ignáce Schreitera pro sirotky po vojácích (1871), Nadace Františka Josefa von Falk ve prospěch vdov a sirotek po důstojnících (1870- 1874)¹⁶.

A je tu ještě jedna skupina obyvatelstva, která stejně jako dnes, tak i v dějinách potřebovala speciální druh péče. Touto skupinou jsou zdravotně postižení. Ohlédneme-li se do historie zjistíme, že se podpora těchto obyvatel, byla-li vůbec nějaká, soustředila převážně nebo výhradně na jejich základní a biologické potřeby. Od 17. století a

---

¹⁴ Srov. VONDRUŠKOVÁ, A. *JARMO, PARKÁN, TRDLICE aneb výkladový slovník historických pojmů, které upadají v zapomnění*, Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3946-5, s. 118.

¹⁵ Srov. HALÍŘOVÁ, M. *Sociální patologie a ochrana dětství v Čechách od dob osvícenství do roku 1914- Disciplinace jako součást ochrany dětství*, Univerzita Pardubice- Fakulta Filozofická, 2009.

¹⁶ SOKA České Budějovice, inventář – Fond B1, Archiv města České Budějovice – manipulace do roku 1928, karton č. 517.

v průběhu 18. století se tito lidé umísťovali do chudobinců, chorobinců nebo vojenských invalidoven.¹⁷

Až v 19. století se začíná zlepšovat péče o tělesně postižené a díky sociální péči i o duševně nemocné. Stejně tak jako v Evropě, tak i v českých zemích měly příznivý vliv humanizační změny a zavádění léčby prací. Jako první začal využívat léčbu prací Ústav pro choromyslné v Praze založený v roce 1850 a po něm také pražský psychiatrický ústav v Bohnicích založený v roce 1903. Co se tělesně postižených týče, tak pro ně byl prof. Jedličkou založen Ústav pro zmrzačené děti, který funguje pod názvem Jedličkův ústav dodnes.¹⁸

Také péče o slepé dostála určitého pokroku. Již v roce 1807 byl v Praze založen Ústav pro slepé děti a v roce 1832 založil prof. Alois Klár Zaopatřovací ústav pro dospělé slepce. V roce 1893 byl pak otevřen Domov pro zrakově postižené – *Palata*, který sloužil slepcům neschopným vzdělání a výdělku.¹⁹

Válečné konflikty 1. pol. 20. století si žádaly řešit i otázky týkající se obyvatel poškozených válkou. V této době byly zakládány zemské úřady pro válečné poškozence se sídlem v Praze a jeho okresních pobočkách. Stát financoval placenou léčbu, peněžité důchody, přeučování na zdravotně dostupnou, výdělečnou činnost, umístování postižených v útulcích a zřizování výdělečných družstev invalidů. Důležitou roli v této oblasti zastával spolek zvaný Družina válečných poškozenců.²⁰

Podíváme-li se blíže na Jižní Čechy 19. století, pak musíme zmínit společenství, které se zásadně zapsalo do dějin sociálně charitativního působení na tomto území. A tím společenstvím je Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, jejíž přínos se významně zapsal do dějin sociální a zdravotní péče.

2. Vznik a počátky kongregace

Každé řeholní společenství ať už řád či kongregace vznikalo v historii vždy, jako reakce na potřeby dané doby. Kongregace, která dnes nese označení Milosrdné sestry

---

¹⁷ Srov. KALVACH, Z., ČELEDOVÁ, L., HOLMEROVÁ, I., JIRÁK, R., ZAVÁZALOVÁ, H. WIJA, P., *Křehký pacient a primární péče*, Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-7628-6, s. 151.

¹⁸ Srov. KRIVOŠÍKOVÁ, M., *Úvod do ergoterapie*, Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-2699-1, s. 74.

¹⁹ Srov. KALVACH, Z., *Křehký pacient a primární péče*, s. 151.

²⁰ Srov. KODYMOVÁ, P., *Historie české sociální práce v letech 1918-1948*, s. 25.

sv. Karla Boromejského, vznikla těsně po Třicetileté válce. Ve zdevastované Evropě, která přišla téměř o třetinu svého obyvatelstva, se šířili chudoba, hlad a mor. Za samotným vznikem této kongregace stál mladý francouzský právník, žijící ve francouzském městě Nancy, Josef Chauvenel. Ačkoliv bylo v této době pochopitelné, že se lidé báli a od nemocných spíše utíkali, tomuto mladému teprve třicetiletému muži nebyl osud lidí zasažených morem lhostejný. Ze své svobodné vůle se rozhodl, že je bude sám ošetřovat a poskytovat jim péči.²¹

Legenda praví, že jednoho dne, když ošetřoval nemocné, za ním přišla dívka a pozvala ho na ples. On však odpověděl, že se nemůže veselit, když kolem sebe vidí lidi trpící hladem a nemocí. Nabídku odmítl a naopak vyzval dívku, aby se k němu přidala a v péči o takto zasažené lidi mu pomohla. Přes počáteční odpor tak učinila a s postupem času dokázala o tyto lidi pečovat s láskou. A to byl okamžik, kdy můžeme mluvit o vzniku prvních sester, jež později ponесou označení Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského.

Bohužel sám Josef Chauvenel se při ošetřování nemocných morem touto nemocí nakazil. Když umíral, tak mu došlo, že člověk sám proti tak velké epidemii nic nezmůže. Proto poprosil svého otce, aby dědictví, které by mu bývalo náleželo, věnoval na vznik společenství, jež se bude o nemocné morem starat. Toto společenství měly tvořit starší, svobodné dívky nebo francouzské šlechtičny, které byly vdovami.²²

A jeho otec Emanuel Chauvenel na přání svého syna tak učinil. Již v roce 1652 byl v lotrinském městě Nancy založen první dům Milosrdenství. Prvních pět sester v něm vytvořilo společenství zasvěcené Svaté Rodině Nazaretské. Zakládací listina byla podepsána 18. června roku 1652. Původní označení znělo pouze Milosrdné sestry, přídavek sv. Karla Boromejského získaly až později. Posláním sester této Kongregace bylo již od počátku starat se o lidi nemocné, chudé o lidi odstrčené, kteří žijí na okraji společnosti. Toto společenství si nikdy nekladlo za cíl najít filosofické či teologické

---

²¹ *Centrum publicistiky a dokumentu: Česká televize 2009* [online]. *Zasvěcení Boromejky*. [cit. 2011-08-12]. Dostupné na WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10213629490-zasveceni/209562213000004>

²² *Centrum publicistiky a dokumentu: Televizní studio Ostrava- Česká televize 2005*. [online]. *Cesty víry – Boromejky*, [cit 2009-05-17]. Dostupné na WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1185258379-cesty-viry/405235100051010-sestry-boromejky/>

vysvětlení toho, proč je na světě utrpení. Jeho hlavním posláním v dobách minulých i dnes je toto utrpení zmírňovat.²³

V úplném počátku se činnost těchto sester zaměřovala na návštěvy a péči o chudé obyvatelstvo. Navštěvovaly domovy těch nejchudších a na samém okraji společnosti žijících lidí. To se postupem času stále více ukazovalo jako nedostačující a proto na podkladě mnoha žádostí začínaly sestry působit také v sirotčincích, nemocnicích, chorobincích, školách pro chudé děti a svou službu prokazovaly také lidem postiženým. Hlavním znakem jejich činnosti bylo to, že byly ochotny a připraveny ihned začít pomáhat tam, kde bylo potřeba.²⁴

2.1. Osobnost Karla Boromejského

Patronem a vzorem pokorné služby trpícím se této Kongregaci stal sv. Karel Boromejský, milánský arcibiskup a synovec papeže Pia IV. Sochy tohoto světce totiž zdobily první Domy Milosrdenství, a proto lidé začali sestry nazývat jeho jménem.

Byl člověkem, který se „*osobně nemocných a opuštěných ujímal, jim přechoasto vše, co měl, rozdal, je těšil, sv. svátostmi jim přísluhoval a tak příkázání lásky k bližnímu, co nejdokonaleji plnil. Proto zřizují podle jeho příkladu opatrovny pro malé děti, sirotčince, nemocnice, ústavy pro stařeny, služby, dívčí školy - a spravují i ženské trestnice.*“²⁵

Karel Boromejský se narodil 2. října 1538 v italské Aroně. Po dokončení studií občanského a církevního práva na univerzitě v Pávii se v roce 1560 stal kardinálem. O tři roky později přijal kněžské a posléze biskupské svěcení. V roce 1564 opustil Řím a odjel do svého sídla v Miláně. Během celých 19 let, po které působil, jako arcibiskup se plně věnoval službě lidu. Jeho činnosti měly velmi různorodou formu a na svou dobu byly velmi prozíravé. Kromě zakládání škol a kolejí, budování kostelů, pastoračních návštěv ve všech městech a osadách jeho diecése dal dohromady i velkolepé zákonodárství. Všechny tyto zákony byly vydány v Miláně roku 1582 pod názvem *Acta Ecclesiae Mediolanensis*.²⁶

---

²³ Centrum publicistiky a dokumentu: Česká televize 2009 [online]. *Zasvěcení Boromejky*. [cit. 2011-08-12]. Dostupné na WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10213629490-zasveceni/209562213000004>

²⁴ Srov. KUTNOHORSKÁ, J., *Historie ošetřovatelství*, Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3224-4, s. 23.

²⁵ HŮLKA, J., *Církevní řády, bratrstva a spolky v diecési česko – budějovické*, Nákladem bisk. konsistoře – Tiskem V. Matouše, 1893, ISBN neuvedeno., s. 25.

²⁶ Srov. RAVIK, S., *Velká kniha světců*, Praha: Regia, 2002, ISBN 80-86367-24-X, s. 124.

Neblahé události následujících let opět ukázaly velkodušnost tohoto muže. První z nich bylo několikaměsíční období hladu, které nastalo v roce 1569 po velmi špatné sklizni. Po celou tuto dobu se Karel Boromejský staral o trpící hladem. Na své náklady skupoval velké množství mouky, rýže, zeleniny a nařídil, aby před branami arcibiskupského paláce byly vždy připraveny kotle plné vařených pokrmů. Udává se, že takto po celou dobu krize poskytoval stravu až třem tisícům lidí denně.

Několik desítek let předtím, než vypukla epidemie moru v Nancy, začala se již koncem srpna 1576, tato nemoc šířit i mezi obyvateli města Milán. A stejně tak jako Josef Chauvenel, byl i Karel Boromejský tím, kdo zůstal, aby pomáhal. V době, kdy významné osobnosti ze strachu utíkaly do vzdálených a bezpečných míst, nechal vybudovat tento arcibiskup na dvě stovky provizorních, ošetrovacích stanů za každou z městských bran. Stávající lazarety svou kapacitou nedostačovaly a situace byla již tak zoufalá, že se o nakažené neměl kdo starat. Proto nechal opět na své náklady, přivést ze švýcarské Levantiny přibližně 40 mužů, 14 žen a několik kněží, aby mu pomohli těmto nemocným posluhovat. V zimních měsících tohoto krušného období se rozhodl zajistit teplé oblečení tisícům nemocným. A to takovým způsobem, že z uměleckých tapisérií ze svého domova nechal zhotovit množství ošacení, které rozdál potřebným. Sféře působení, kterou dnes označujeme jako sociálně charitativní činnost, věnoval tento kardinál a arcibiskup milánský celý svůj život. Zemřel 3. listopadu 1584.²⁷

Jan Pavel II., při mši svaté, věnované 400. výročí úmrtí tohoto světce, která se konala 4. listopadu 1984 v Miláně, na jeho adresu prohlásil: „*Svatý Karel Boromejský byl velkým pastýřem církve především proto, že sám následoval Krista Dobrého pastýře. Šel za ním s vytrvalostí, naslouchal jeho slovům a hrdinským způsobem je uskutečňoval. Evangelium se mu stalo pravým smyslem života, formovalo jeho myšlenky i srdce, rozhodování i jednání.*“²⁸

2.2. Počátky působení kongregace v Čechách

V období Francouzské revoluce v letech 1789-1799 byly členky této kongregace pronásledovány a vězněny. Jedinou možností jak se tomu bylo možno vyhnout, bylo ukrývání se, nošení civilního oděvu nebo opuštění Francie. Řádové nemocnice a školy byly drancovány a řeholní kaple pustošeny. Ale ani Velká francouzská revoluce nezamezila tomuto řádu v konání milosrdenství vůči těm, kdo jej potřebovali. Po jejím

---

²⁷ Srov. Tamtéž.

²⁸ Tamtéž.

skončení se zbylá část sester vrátila zpět do země a v průběhu následujících let začala intenzivně obnovovat svou činnost.²⁹

V té době zakládá v Praze univerzitní profesor Alois Klár Zaopatřovací ústav pro dospělé slepce. A jelikož se o působení Milosrdných sester dozvídá z díla Clemense Brentana³⁰ a je jejich činností zaujat, žádá svého přítele Heřmana Dichtla, aby se postaral o zřízení této řehole také v Čechách. Ve své poslední vůli projevil žádost, aby to byly právě Milosrdné sestry, které se budou starat o chovance jeho ústavu.

Na základě tohoto přání se roku 1834 odebral Heřman Dichtl společně s čtyřmi řádovými sestrami z českobudějovické diecése do francouzského města Nancy. Zde byly vedeny noviciátem a staly se prvními, českými řeholními sestrami řádu sv. Karla Boromejského. Zpět do Čech se vrátily 28. září 1837. Společně s nimi se vrátily také dvě Francouzky. Jednou z nich byla SM. Terezie Helvigová, která se stala první představenou řádu.

Jejich působení začalo v Praze, nejprve v Klárově ústavu pro slepce a zanedlouho poté jim byla svěřena péče o sirotky v sirotčinci u sv. Notburgy. Jelikož byla jejich hlavní činností péče o nemocné, zakoupily v roce 1842 Pod Petřínem malý domek, ve kterém zřizují zpočátku 6 lůžek. Z domku se postupně stává nemocnice Pod Petřínem, která má v roce 1854 kapacitu 80 lůžek, po dvou letech je to 220 lůžek a v roce 1898 je to již 400 lůžek. Jejich působení se časem šíří i mimo hlavní město.

Po 100 letech působení tohoto řádu, mluvila čísla naprosto jasně. Do roku 1936 působily sestry již ve 43 nemocnicích, 11 chorobincích a chudobincích, 16 sirotčincích, ve 33 opatrovnách, jeslích, útulcích, 24 školách a penzionátech. Dále pak svou činnost vykonávaly ve 4 exercičních domech a ve 2 domovech pro nezhojitelně nemocné a to ve Vincentinu v Praze a ve Smečně. Svou působnost si připsaly také v ženské věznici v Praze Řepích, v donucovací pracovně v Kostomlatech a také v Ústavu pro hluchoněmé v Litoměřicích. Například v nemocnici Pod Petřínem ošetřily za 80 let působení téměř 200 000 chudých a nemocných.³¹

---

²⁹ Srov. Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, archiv Kongregace, složka neutříděno.

³⁰ Srov. Clemens Brentano (1778-1842), německý básník a prozaik, představitelem romantismu. O řádových sestřích se zmiňuje ve svém díle *Milosrdné sestry ve vztahu k ubohým a nemocným 1831 (Die Barmherzigen Schwestern in Bezug auf Armen und Krankenpflege)*

³¹ Srov. Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, archiv, novinové výstřižky, složka neutříděno.

2.2.1. Českobudějovická diecéze

Budeme-li se zabývat činností Milosrdných sester sv. Karla Boromejského na jihu Čech, pojďme si alespoň v krátkosti představit vznik zdejší diecéze. K velkým změnám v oblasti péče o nemocné a chudé došlo za vlády Marie Terezie a Josefa II. Bylo to období, kdy bylo započato s rušením velkého množství klášterů, jejichž členové se nezabývali péčí o nemocné či jinými prospěšnými aktivitami. V Jižních Čechách byly zrušeny tyto kláštery: klášter Klarisek v Českém Krumlově (1782), dominikánský klášter v Českých Budějovicích (1784), karmelitánský klášter v Pacově, dominikánské kláštery v Písku (1787) a další. Postupně byla rušena i všechna bratrstva a stejně tak bylo zrušeno i 17 poustev na území Jižních Čech. Mělo-li být znovu vybudováno veřejné blaho, musely být dobře organizovány dvě hlavní instituce. A to jak stát tak i církev. Z tohoto důvodu byly josefínským státem vytvořeny diecézní a farní organizace. Ještě významnějším krokem, který se týkal konkrétně jihu Čech, bylo zřízení nového biskupství v Českých Budějovicích. Důvod byl prostý, i přes zřízení biskupství v Litoměřicích a Hradci Králové zůstávaly pražskému arcibiskupovi celé západní, střední i jižní Čechy. Zřízení českobudějovického biskupství bylo slavnostně vyhlášeno 20. září 1785 a novému biskupovi Janu Prokopu hraběti Schaaffgotschemu byl za katedrální chrám určen farní kostel sv. Mikuláše.³²

2.2.2. Počátky Kongregace na jihu Čech

Počáteční působení sester, které bylo soustředěno pouze na Prahu, se časem začalo šířit i do dalších měst a obcí. Za zmínku stojí, že druhou generální představenou se po Francouzce Terezii Helvigové stala v roce 1852 rodačka z Libniče u Českých Budějovic Jana Němcová, řádovým jménem Marie Eufémie. Právě ona byla jednou ze čtyř dívek z českobudějovické diecéze, jež byly vyslány k noviciátu do Francie. V době válečných konfliktů v letech 1864, 1866 a 1870 posílala sestry, aby pečovaly o raněné ve válečných lazaretech a sama je v roce 1859 doprovázela do lazaretu v italské Veroně. Neustále kladla sestrám na srdce, aby se vžívaly do postavení chudých

---

³² Srov. KADLEC, J., *Českobudějovická diecéze*, Sdružení sv. Jana Neumanna – České Budějovice 1995. ISBN 80-90-901602-3-9, s. 21-24. Nověji však zpracováno SVOBODA, R., *Počátky českobudějovické diecéze*, Praha: Vyšehrad, 2015. ISBN 978-80-7429-596-6.

a dbala na to, aby zůstávalo udílení almužen laskavým aktem. Když v roce 1889 zemřela, měla již česká odnož Kongregace 69 filiálek a v nich 516 sloužících sester.³³

Přehled měst a obcí, kde působily ve zdravotnických zařízeních a ústavech sociální péče:

- **Opatrovny a dětské útulky:** Milevsko - opatrovna a dívčí pracovna (1886-1938), Poběžovice - opatrovna a mateřská škola (1860-1945), Počátky - opatrovna (1875-1950), Protivín - dětský denní útulek (1933-1949), Volyně – opatrovna (1912-1945), Horní Planá – mateřská školka (1935-1946)
- **Sirotčince, domovy mládeže a penzionáty:** České Budějovice – domov mládeže (1868-1950), Český Krumlov – sirotčinec a stud. domov (1899-1939), Kardašova Řečice – sirotčinec (1942-1945), Poběžovice – sirotčinec (1860-1950), Poběžovice – penzionát (1866-1950), Prachatice – Neumannem, dětský domov (1860-1945), Třeboň – opatrovna (1842-1845), Vimperk – sirotčinec (1887-1939)
- **Nemocnice a ústavy sociální péče:** Blatná – odbočka okresní nemocnice ve Strakonících (1938-1947), České Budějovice – nemocnice (1850-1956), Český Krumlov – nemocnice (1874-1945), Jindřichův Hradec – okresní nemocnice (1905-1956), Pelhřimov – nemocnice (1905-1953), Písek – nemocnice (1927-1956), Počátky – nemocnice (1884-1954), Prachatice – nemocnice (1905-1946), Strakonice – nemocnice (1892-1956), Tábor – nemocnice (1888-1956), Vimperk – nemocnice (1887-1946), Vimperk Hrabice – ústav sociální péče (1949), Volyně – nemocnice (1885-1946)
- **Domovy důchodců:** České Budějovice – azyl u sv. Karla Boromejského (1888-1950), Prachatice – domov důchodců (1939-1946), Strakonice – domov důchodců a chorobinec (1932-1976), Poběžovice – starobinec (1866 – 1937)³⁴

3. Působení Kongregace v nemocnicích

3.1. Nemocnice Tábor

Koncem 19. století se na Táborsku začínala řešit problematika, jak v době epidemií nakažlivých nemocí dostatečně separovat nemocné od zdravých. Dosavadní

---

³³ Srov. Matka Eufémie Němcová, Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, [online] prezentace SM. Fidelis Sedlákové k 200.výročí narození Matky Eufémie Němcové, [cit. 2014- 05-03]. Dostupné na WWW: http://kmskb.rajce.idnes.cz/Matka_Eufemie_Nemcova

³⁴ Srov. KADLEC, J., *Českobudějovická diecéze*, Sdružení sv. Jana Neumanna – České Budějovice 1995, ISBN 80-90-901602-3-9, str. 100-106.

nedostatečné řešení této otázky totiž způsobovalo rychlý nárůst nemocných a problémy s jejich léčením. Řešením se mělo stát zřizování většího počtu veřejných nemocnic. A proto byly dle nařízení ze dne 3. ledna 1878 č. 1150, vybídnutí p. purkmistři a představené větších míst, kde ještě žádné takové zařízení nebylo, aby se o jejich zřízení zasadili. A stejné nařízení platilo i pro p. purkmistry a představené menších míst. Ti měli ve svých obcích zřídit alespoň jednu světnici, která by sloužila tomuto účelu. Sám císař František Josef I. prohlásil, že chce a bude každé takové zařízení všemožně podporovat.³⁵

Na tento popud schválilo v roce 1883 Obecní zastupitelstvo stavbu nové všeobecné nemocnice, která byla dostavěna a slavnostně vysvěcena 7. 12. 1888 a nesla název *Všeobecná veřejná nemocnice císaře Františka Josefa*. V archivních materiálech se dochovalo množství dokladů o přípravných jednáních mezi Všeobecnou nemocnicí a Kongregací Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Výsledkem byla smlouva uzavřená 18. 9. 1888. A bylo to právě 6 zástupkyň Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, které se začaly 31. 12. 1888 starat o prvních 8 pacientů.³⁶

Dle této smlouvy zůstávaly řádové sestry podřízeny své generální představené, zajišťovaly řízení hospodářství, přijímání a propouštění nižšího služebnictva, stravování, ošetřování nemocných, opatřování šatstva a prádla pro potřeby ústavu, vytápění a osvětlování místností. Ve smlouvě bylo jasně stanoveno, že nejsou povinné starat se o syfiliticky nemocné. Na druhou stranu nemocnice obstarávala sesterskou stravu, roční vestarium 60zł., v případě nemoci hradila léčebné výlohy, v případě úmrtí sestry uhradila náklady na pohřeb a hradila také veškeré cestovní výdaje sester. Oboustranná byla též domluva k pravidelnému provádění inventur a obě strany se také dohodly na půlroční výpovědní lhůtě.

Pro zajímavost uvádím ještě speciální přílohu smlouvy, obsahující předepsané vybavení místností řádových sester. Na seznamu byly uvedeny následující věci: postel, slamník, slaměný polštář, žíněnka se žíněným polštářem, menší přikrývka pro pokrytí nohou, vlněná přikrývka, skříňka na šatstvo, židle a jeden společný umýváček pro všechny sestry.³⁷

---

³⁵ SOkA Tábor, Provoz nemocnice (1871-1914), karton č. 218 - , úřední list, inv. č. 1264, folio 1-15.

³⁶ Srov. JANKOVEC, O., *Táborské špitály a nemocnice*, Tábor: Nemocnice Tábor a.s., 2010. ISBN neuvedeno, s. 64.

³⁷ Srov. Tamtéž, s. 92.

Dnešní zdravotnická zařízení mají již pevně daná a ustálená pravidla fungování. Zdravotnický personál je provádí v podstatě automaticky. Málokdo si uvědomí, že jakýsi prazáklad, který dnes ve zdravotnictví stále používáme a potřebám doby už jen přizpůsobujeme, byl položen již konce 19. století.

Pokládat bychom se za něj mohly *Regulativ pro ctihodné Milosrdné sestry ve všeobecné nemocnici v Táboře* a následnou *Úmluvu Zaměstnání Milosrdných sester v nemocnici*, oba dva dokumenty z roku 1888. Z jejich citovaných částí je zřejmá podobnost s dnešními ošetrovatelskými standardy:

„Každý nemocný do ústavu přijatý oznámí se hned představené. Nemocný odevzdá se sestře, která jej dopraví do lázně. Nemocného pohlaví ženského opatří sestra prádlem, po koupeli jej učeše a do postele odvede. Jeli nemocná ranami stížená, tedy se nejprve vyčistí a převáže, načež se jí podá nějaké občerstvení z polévky, kávy nebo mléka pozůstávající. Totéž stává se s nemocnými pohlaví mužského jedině s tím rozdílem, že koupel obstarává opatrovník. Každému v ošetřování přijatému se odebere jeho šat, opatří se jménem a číslem a uschová se na půdě.

Při lékařské návštěvě provází sestra lékaře a vykonává pak a zachovává nařízení lékařská, v případě potřeby přisluhuje též sestra lékaři. Podávání léků, dělení a rozdávání pokrmů a noční hlídky u nemocných obstarávají sestry samy. V případě úmrtí upraví sestra mrtvolu na lůžku, zastře ji a ohlásí úmrtí představené. Mrtvoly ženských oblékají sestry, mrtvoly mužských opatrovník pod jejich dohledem. Po dvou hodinách odnesou sestry mrtvolu do komory.

Čisté prádlo vydávají a opotřebené odebírají sestry. Předělávání a čištění žíněnek obstarávají sestry. Osvětlení síní pro nemocné obstarávají sestry.“³⁸

Pokud se jednalo o vaření stravy pro služky a pacienty, řídily se řádové sestry předepsaným jídelním lístkem přímo od lékaře. Tehdejšími pacientům byly v určitých případech poskytovány tzv. požitky a to ve formě, kterou by v dnešní době ocenil ne jeden pacient. Těmito požitky byly: bílé nebo červené víno, dobře vyleželé pivo a také ruský čaj s koňakem nebo mlékem. Kromě toho spravovaly řádové sestry také místní knihovnu, provozovanou v kanceláři nemocnice. V jejich kompetenci bylo vydávat a přijímat od nemocných žádané knihy.³⁹

---

³⁸ SOkA Tábor, Provoz nemocnice (1871-1914), karton č. 218, Regulativ pro Milosrdné sestry ve Všeobecné nemocnici v Táboře, ad č. 4735.

³⁹ Srov. JANKOVEC, O., *Táborské špitály a nemocnice*, s. 52.

Celkem bezproblémové fungování řádových sester v tábořské nemocnici změnilo události z roku 1921. V tomto roce došlo ke dvěma případům, které narušily interpersonální vztahy mezi řádovými sestrami, pacienty a jejich příbuznými.

Prvním z nich byl případ zemřelé šestnáctileté dívky, v němž se do sporu dostaly Štefloví, rodiče zemřelé a ošetřovatelka SM. Leonina. Přáním rodičů tehdy bylo, aby byla jejich dcera pohřbena na obecní útraty. Údajný výrok SM. Leobony, který rozpoutal prošetřování celé události, zněl: „*Na co chcete pohřeb, holka je bez vyznání. Takový člověk se vezme, hodí se do jámy a věc je odbyta*“⁴⁰. Řádová sestra toto doslovné tvrzení odmítla, s tím že celou událost komentovala jinak. Rodiče zemřelé dívky si trvaly na svém. Dnes již nezjistíme, na čí straně byla pravda, ovšem pravdou bylo, že to nebyl jediný incident, kterýž se toho roku udál.⁴¹

I v druhém případě se jednalo o spor řádové sestry a rodinného příslušníka jednoho z pacientů, jímž byl dílovedoucí tabákové firmy pan Josef Heřmánek. V dopise ze dne 27. 9. 1921 stojí: „*Osopila se ošetřující jeptiška v infekčním oddělení na jeho manželku, jež přišla svého těžce nemocného manžela navštívit, proto, že je rodina bez vyznání. Jeptiška mluvila asi v tom smyslu, že bůh je trestá za to, že vystoupily z církve katolické. Když jí paní Heřmánková namítla, že sice vystoupila z církve ale, že v boha věří a modlí se, zakřikla jí jeptiška. Ale zapřeli jste boha před lidmi. Pak ji hrozila následky ličíc, jak to bude vypadat, až bude ona /Heřmánková/ stát před posledním soudem, že vedle ní bude stát ďábel, za to Pana Marie při ní nebude a pán bůh ten prý s ní nebude chtít ani mluvit. Na konec pravila: Těžký kříž na sobě nesete a ještě ponese, jestli se nevrátíte do církve katolické.*“⁴²

Oba tyto případy dostaly značné popularity, psal o nich tehdejší tisk a z Prahy byli dokonce poslání dva zástupci Zemského výboru, aby celou věc prošetřili. Jeptiškám byly uděleny důtky a napomenutí. Veškeré toto dění mělo za následek jedinou věc.

Společností se začínaly šířit obavy, zda se ze stran řádových sester, dostává stejné péče katolickým i nekatolickým pacientům. A stále častěji se po tábořské nemocnici

---

⁴⁰ SOkA Tábor, Archivní fond města Tábor, Opis vyšetřovacího protokolu, čís. z. s. v. 98.564/VI., karton č. 341 (protesty proti chování řádových sester).

⁴¹ Srov. Tamtéž.

⁴² SOkA Tábor, Archivní fond města Tábor, dopisy městské radě v Táboře podepsané Sdružením Volné myšlenky v Táboře, Sdružením sociálních bezvěrců v Táboře, Církví Českobratrskou-Evangelickou, Radou starších československé církve, karton č. 341 – (protesty proti chování řádových sester).

požadovalo, aby byl navýšen počet civilních ošetřovatelek, které by měly na starost nekatolické pacienty a které by byly přímo podřízeny primáři a správci nemocnice.⁴³

To ovšem nic nemění na tom, že to byly právě sestry této Kongregace, které se jako první ujaly nemocných v tomto zařízení a svou péči jim poskytovaly až do roku 1956, tedy celých 68 let. Byly jimi například: *Pavla Jiroušková* (nar. 21. 7. 1910) – představená, *Buriana Zábranská* (nar. 9. 7. 1894) – sestra na operačním sále, *Archangela Kunická* (nar. 18. 7. 1914) – diplomovaná ošetřovatelka, *Radomila Pálková* (nar. 13. 7. 1907) – sestra na kožním oddělení, *Půlchérie Dehlová* (nar. 16. 4. 1913) – sestra na gynekologickém oddělení, *Methodie Danhelová* (nar. 28. 7. 1901) – vedoucí kuchařka.⁴⁴

3.1.1. Pokyny Rakouského Episkopátu

Tento dokument představoval důležitý zlom v oblasti pečování o nemocné.

V roce 1913, kdy již Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského po dostatečně dlouhou dobu působily v tábořské nemocnici, se na celém území Rakouska - Uherska začalo ukazovat, že do té doby používané metody ošetřování a léčení již nepostačují. Pokroky jak v chirurgických tak technických metodách postupně odhalovaly nedostatky v ošetřovatelských postupech a projevoval se také nedostatek ošetřovatelského personálu. V nemocnicích tak museli být zaměstnáváni i laici, kteří se po pouhém, základním zaškolení postavili do role ošetřovatelů.

Nedostatek všeobecného vzdělání a odborných schopností v této oblasti vedl nutně k tomu, že vyvstal požadavek na zřizování speciálních škol pro ošetřovatelky. Dosavadní výcvik ošetřovatelek z povolání, trvající několik měsíců se jevil jako naprosto nedostačující. Byl proto pozměněn na jeden učební rok, následnou jednorozhodnou praktickou službu a závěrečnou, fakultativní zkoušku. Kvalifikované vzdělání, avšak menšího rozsahu mělo být poskytnuto také tzv. pomocným ošetřovatelkám. Proto byly mimo jiných vybudovány městské nemocnice v Českém Krumlově, Vodňanech, Vimperku a také knížecí Schwarzenberská nemocnice v Třeboni, aby se této záležitosti ujaly.⁴⁵

---

⁴³ Srov. Tamtéž.

⁴⁴ SOkA Tábor, Fond okresního národního výboru, seznamy působících sester (1949-1950), karton č. 139, inv. č. 1046.

⁴⁵ Srov. SOkA Tábor, Fond okresního národního výboru, Dopis adresovaný Cís. král. místodržitelství pro království České ze dne 21. 3. 1913, Věc: ošetřování nemocných, č. 22.A-737, karton č. 218, Provoz nemocnice (1871-1914)

Toto dění se velmi úzce dotklo také Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, která měla ošetřování nemocných jasně zakotvené ve svém základu. Nyní musely čelit jednak modernizaci v oboru ošetřovatelství, vzrůstajícímu počtu civilních ošetřovatelek a další řadě reforem.

Nová úprava péče o nemocné, která začala platit od 25. června 1914, vyvolala ze stran řádů a kongregací jisté obavy. „*Tu však hrozí nebezpečí, že naše řeholní sdružení budou též do toho spjata a že by na svém dosavadním ideálním pochopení péče o nemocné, která jest vynikajícím skutkem křesťanské lásky z nadpřirozených pohnutek, škody utrpěti mohla.*“⁴⁶

Proto byly vydány tzv. *Pokyny Rakouského Episkopátu řeholím v příčině ošetřování nemocných*. V nich bylo předem podotknuto, že se na spojení civilních a řeholních sdružení nepomýšlí a dále, jaké změny v oblasti péče budou muset řádové sestry přijmout. Důležitým bodem celého dokumentu bylo především toto. Stejně jako nově vznikající civilní ošetřovatelky musely i ony, pokud se v této oblasti chtěly uplatnit, absolvovat odbornou výuku a systematický výcvik. Ten měl být prováděn ve speciálních školách, jejich zřízení měly v kompetenci biskupské Ordinariáty. Až na ojedinělé výjimky nebyly řádovým sestrám uznány zkušenosti nabitě dlouholetou praxí. Jedině ty řádové sestry, které měly odpracováno 10 let a více a od ředitelstva nemocnice získaly vysvědčení a zdárném blahodárném působení, byly od výuky a následné zkoušky osvobozeny.

Tento důležitý dokument pro budoucí generace řádových ošetřovatelek také přehledně ošetřoval situace týkající se „pochopení mravního jemnocitu“. „*Neboť lékaři pokoušejí se nezřídka donucovati sestry ke všemu a to i k služebním výkonům výslovně zapovězeným a naprosto neslušným. Osobní posvěcení lásky k bližnímu musí za všech okolností zůstat hlavní věcí.*“⁴⁷ Každoročně měly být také organizovány provozní schůze provinciálních a generálních představených.

3.2. Nemocnice Písek

Zdejší nemocnice byla dostavěna a slavnostně otevřena 8. června 1911 a nesla název „*Všeobecná veřejná okresní nemocnice císaře a krále Františka Josefa I.*“ Členové okresního výboru v průběhu roku 1910 zvažovali, kdo bude mít v nově

---

⁴⁶ SOkA Písek, Okresní zastupitelstvo Písek, kopie originálního výtisku „*Pokyny Rakouského Episkopátu řeholím v příčině ošetřování nemocných*“, nezpracováno, balíky č. 8 a č. 9.

⁴⁷ Tamtéž.

vybudované nemocnici na starosti ošetřování nemocných. Zamýšleli tyto pozice obsadit řádovými sestrami. Proto byla v roce 1910, jako první oslovena Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Na přání Okresního výboru v Písku však odpověděla generální představená takto: „*Litujeme, že nám nelze váženému přání ze dne 24. října 1910 čís. 3266 o. z. vyhověti, jelikož nemáme pro tento čas síly k volnému naložení po ruce. Dovolujeme si však upozornit na důstojnou Kongregaci šedých sester v Praze, která by snad sestry své do Písku vyslati mohla.*“⁴⁸

Ovšem ani žádost poslaná této Kongregaci nepřinesla kladnou odpověď: „*K velkému žalu nelze toto přání vyplniti. Řád náš, který po mnoho století nemocné ošetřuje, jest vázán svými pravidly ku klausuře a obsluze nemocných ženského pohlaví a právě z ohledu na klausuru, působil a působí vždy ve svých, při kláštorech stávajících nemocnicích.*“⁴⁹ Ani do třetice nebyly prosby píseckého Okresního výboru vyslyšeny. Třetí oslovený řád Konvent sester Alžbětinek jak v Praze tak i Brně, s ohledem na svá řádová pravidla, nabídku ujmout se vedení péče o nemocné v Písku také s lítostí odmítl.

Nezbylo tedy nic jiného, nežli ošetřovatelskou péči svěřit civilním ošetřovatelkám. V Píseckých listech byl začátkem roku 1911 zveřejněn inzerát. Týkal se konkursu do Všeobecné veřejné nemocnice. Mělo být obsazeno 6 ošetřovatelských míst. Požadavky a poskytnuté výhody měly být následující. Žadatelkami měly být svobodné nebo bezdětné vdovy ve stáří 20 – 30 let, které po nástupu započnou dvouměsíční ošetřovatelský výcvik. Po dobu praxe budou mít nárok na nemocniční stravu a těm, které bydlí mimo Písek, bude poskytnuto ubytování. Po úspěšném absolvování kurzu budou frekventantky přijaty na místo ošetřovatelek a bude s nimi uzavřena smlouva. Bližší informace měl případným zájemkyním sdělovat primář nemocnice MUDr. Václav Šťastný. Tento rok tedy započaly civilní ošetřovatelky svou práci v písecké nemocnici.⁵⁰

Ačkoliv byla správa nemocnice s prací civilních ošetřovatelek spokojená, rozhodla se v roce 1926 opět oslovit kongregace s tím, zda by byly ochotny převzít ošetřovatelské služby. A to hlavně z důvodu ušetřit finanční prostředky. Měsíční plat

---

⁴⁸ SOkA Písek, Okresní zastupitelstvo Písek, originál dopisu, karton č. 111, signa. VII.c.

⁴⁹ SOkA Písek, Okresní zastupitelstvo Písek, originál dopisu ze dne 24. 11. 1910, karton č. 111, signa. VII.c.

⁵⁰ SOkA Písek, Okresní zastupitelstvo Písek, originál návrhu inzerátu pro Písecké listy ze dne 12.2.1911, karton č. 11, sign.VII.c.

diplomované ošetřovatelky činil tehdy 692 Korun oproti tomu vestiář řádové sestry činil pouhých 150 Korun.⁵¹

Tentokrát již Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského reagovala kladně a zástupcům nemocnice sdělila generální vikářka SM. Gonzaga Weisová, „*Jsme totiž zásadně ochotny převzít službu ošetřovatelskou a vedení hospodářství v této nemocnici, že však prosíme o odklad této věci o jeden rok (do roku 1928)*“.⁵² Osobní návštěva, při níž si sestry nemocnici osobně prohlédnou, byla naplánována na 22. 8. 1927.

Jakmile se na veřejnost dostala informace, že správu místní nemocnice převezmou Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského, zvedla se ohromná vlna nevole a protestů. Okresní správní komise obdržela řadu protestů od sdružení, spolků a organizací. Proti myšlence, že by řádové sestry měly ve zdejší nemocnici působit, jako ošetřovatelky se postavil také Českobratrský – evangelický sbor. „*Přítomnost jeptišek u lože našich nemocných působila by neblaze na jejich duševní stav. Jeptišky necht' působí v kruhu své církve, v podnicích jen římsko katolických, pro něž jsou výlučně vychovány. Ale rozhodně nepatří do institucí řádu světského, jako je okresní nemocnice, kam se uchylují lidé různých vyznání.*“⁵³

Přes veškeré protesty byla koncem roku 1927 uzavřena smlouva mezi Okresní správní komisí v Písku a Kongregací Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, zastoupenou generální představenou SM. Chrysostomou Kaschkovou. V květnu roku 1928 byly stávajícím civilním ošetřovatelkám rozdány výpovědi.

Stejně tak jako v ostatních nemocnicích měly i zde řádové sestry na starost hospodářství, kuchyň, prádelnu a ošetřování nemocných. Opět bylo zdůrazněno, že řádové sestry jsou podřízeny své generální představené a že nejsou povinny ošetřovat pacienty s pohlavními nemocemi a ženy pracující k porodu. Rovněž nesměly za žádných podmínek asistovat při umělém odstraňování plodu a při usmrcování *zárodku v životě*.⁵⁴ Jejich působení zde skončilo v roce 30. 6. 1956 a to na základě státního rozhodnutí. Zde uvádím jména některých z nich: „*Chlodvika Ptáčková – sestra*

---

⁵¹ Srov. PRÁŠEK, J., *Nemocnice v Písku stoletá*, Písek: Nemocnice Písek, 2011. ISBN 978-80-260-0434-9, s. 43.

⁵² SOkA Písek, Okresní úřad Písek, kopie dopisu, karton č. 1326 /1912-1937)

⁵³ SOkA Písek, Okresní úřad Písek, dopis Českobratrského evangelického sboru ze dne 22. 2. 1927, karton č. 1326 /1912-1937)

⁵⁴ SOkA Písek, Okresní úřad Písek, smlouva mezi Okresní správní komisí a Kongregací Milosrdných sester sv. Karla Boromejského.

na krčním oddělení, Belina Roubalová – instrumentářka na sálech, Benedikta Šmejkalová – ošetřovatelka na krčním oddělení, Armulfa Filková – ošetřovatelka na chirurgii, Piencie Vokrojová – ošetřovatelka na očním oddělení.⁵⁵

3.3. Nemocnice v Jindřichově Hradci

Byla to také Všeobecná veřejná nemocnice císaře a krále Františka Josefa I., která požádala Kongregaci Milosrdných sester sv. Karla Boromejského o jejich služby. Komunikace započala už v roce 1896, kdy podal Ženský výbor v Jindřichově Hradci podnět k tomu, aby byly osloveny. V dopise z 10. listopadu 1898 podepsaný tehdeším správcem Karlem Fárou se píše, „*Podepsaná správa všeobecné veřejné nemocnice v Jindřichově Hradci dovoluje si, uznávajíc záslužnou činnost Vašeho ctihodného řádu, žádati, zda ctihodný Váš řád nepřijal by službu ošetřovatelskou ve zdejší nemocnici.*“⁵⁶ Stalo se tak na základě nespokojenosti s civilními ošetřovatelkami, které v nemocnici v té době působily. Sám primář tehdejší nemocnice MUDr. Jirák navrhl, aby byl osloven mateřinec Kongregace Milosrdných sester v Praze.

Podmínky ošetřovatelek zde byly následující: každá ošetřovatelka měla svůj pokoj s osvětlením, topením, prádlem a úplnou stravou s masitou večeří a půl litrem piva. Měsíční honorář činil 10.zl. Vedení nemocnice mělo zprvu zájem pouze o služby ošetřovatelské, neboť vaření a praní měly na starosti nádenice.

Není zcela jasné, proč byla smlouva mezi Správním výborem a generální představenou řádu uzavřena až 1. října 1905. Každopádně dle této smlouvy přebrala Kongregace veškeré vedení domácnosti a ošetřování nemocných. Počet sester měl schvalovat Zemský výbor, Kongregace však měla právo sestry měnit.

Po příjezdu, kdy byly první čtyři sestry uvítány Městskou radou a pozvány na slavnostní oběd, je vedení města doprovodilo na nové působiště. Z toho co viděly, byly dost překvapené. Cele zařízení bylo v žalostném stavu. Jednak se potýkalo s velkými dluhy, byl zde velký počet pacientů, letitý nepořádek a zásoby z kuchyně a prádelny byly téměř rozebrány.

Od roku 1910 zde bylo zavedeno placení za ošetření a to v I. třídě – 1,50 K a v II. třídě 4 K za den. V roce 1916 se navýšil počet tříd a také úhrada za ošetřovací dny, například vojáci platili za jeden den v nemocnici 6 K.

⁵⁵ SOKA Písek, Správní výbor města Písek, seznamy sester, složky z let (1938-1942) a 1939.

⁵⁶ Archivní materiál v majetku Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, neutříděno, dopisová korespondence, Kronika nemocnice v Jindřichově Hradci.

V této době totiž platila v jindřichohradecké nemocnici dosti přísná pravidla pro příjem nemocných. Lidé, kteří trpěli nezhojitelnou chorobou a u nichž byl předpoklad, že jim ani léčebná péče nepomůže, byli nemocnicí odmítnuti. Rodičky mohly být přijímány pouze tehdy, pokud byly bez přístřeší. Děti do čtyř let mohly být přijaty pouze tehdy, když bylo nutné je operovat, nebo když bylo pro nedostatek místa nemožné je oddělit v domácnosti od ostatních zdravých dětí.

Proto hraběnka Josefína Černínová z Chudenic založila *Nadaci Josefíny hraběny Černínové Paarové na ošetřování nemocných*. Jejím přáním bylo, aby se ošetrovatelské péče trvale dostávalo v Jindřichově Hradci i nemocným, kteří si pobyt v nemocnici nemohli dovolit. A proto na své náklady hradila jednu pomocnou ošetrovatelku z řádu Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, která navštěvovala soukromé domy.⁵⁷

Po nelichotivém stavu nemocnice z roku 1905, kdy ji Kongregace převzala do své správy, byly Zemským výborem postupně prováděny neohlášené prohlídky. Výsledek té ze dne 13. března 1913, která trvala celé 4 dny, byl následující. Ukázal, že v oblasti spravování majetku, vedení ošetrovatelské dokumentace, dodržování hygienických podmínek a ošetrovatelské péče nebyly shledány žádné závady. Ze strany pacientů nebyla za rok 1912 podána ani jediná stížnost.⁵⁸

Ve 20. a 30 let se počet ošetrovatelek z řad Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského pohyboval okolo 6 až 8. Každoročně byla ve výročních zprávách vyzdvihována jejich obětavá a ošetrovatelská činnost. Díky ní a přičiněním lékařské odbornosti působících lékařů, kterými byli například: Prim. MUDr. Oldřich Kolín, MUDr. V. Žahourek, MUC⁵⁹. A. Podlena, MUDr. Jaroslav Sobotka, MUDr. Čestmír Emer, ze 2073 ošetřených pacientů zemřelo roku 1925 pouhých 83 pacientů.⁶⁰

Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského ukončila své působení v nemocnici v Jindřichově Hradci 31. 5. 1952.

---

⁵⁷ Srov. Archivní materiál v majetku Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, neutříděno, složka Nemocnice Jindřichův Hradec – Kronika MSKB – nemocnice v Jindřichově Hradci

⁵⁸ Srov. Tamtéž. Složka Nemocnice Jindřichův Hradec, záznam z Výroční zprávy nemocnice Jindřichův Hradec z roku 1912.

⁵⁹ Srov. *Medicinae universae candidatus* – kandidát všeobecného lékařství. Dříve udělovaný titul studentů lékařské fakulty, mohl být používán po 6 semestrech studia. Dostupné na WWW: <<http://www.zkratky.cz/MUC./14150>>.

⁶⁰ Srov. Archivní materiál v majetku Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, neutříděno, Výroční zpráva nemocnice Jindřichův Hradec z roku 1925.

3.4. Nemocnice Pelhřimov

V roce 1891 bylo rozhodnuto, že podmínky staré, stávající nemocnice jsou naprosto nevyhovující. Jednak se ústav nacházel v těsné blízkosti obydlených částí, prostorově nebylo možno oddělit pacienty s nakažlivými nemocemi od ostatních a záchody byly v budově umístěny tak, že při vlhkém počasí znečišťovaly zápachem všechny místnosti. Proto byla v roce 1893 po neohlášené prohlídce zdravotním komisařem c.k. místodržitelství zahájena jednání o nutnosti vybudovat nemocnici zcela novou. Jednání mezi Zemským výborem a Okresním zastupitelstvím města Pelhřimov se však protáhla na následujících 7 let. Teprve až v roce 1900 bylo schváleno zadání stavby a nemocnice byla zkolaudována 4. září 1903.⁶¹

I zde byla požádána Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, aby se ujala ošetřování nemocných. V roce 1904 ještě Kongregace nemohla uvolnit své sestry, a proto byly osloveny Milosrdné sestry sv. Vincence v Tovačově. Ani ty však nabídku s ohledem na nedostatek sester nemohly přijmout. Nakonec však celkovou správu, režii stravování i ošetřování nemocných přeci jen přijaly Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského a to 1. ledna 1905.

Celých 25 let od založení se nemocnice potýkala s celou řadou problémů. Tehdejší primář Dr. Ferdinand Ehler, zdravotní rada, zmínil: „*Všecky operace, které v nemocnici pelhřimovské jsem provedl, konány byly pouze s jedním asistentem a dosti často též úplně bez pomocníka při vedení narkózy domovníkem nebo některou z milosrdných sester*“.⁶²

Představenými sestrami nemocnice tohoto období byly, jako první SM. Placidie Dvořáková (1905 -1920), Egberta Gagrielová (1920-1922), Veranda Dudková (1922-1926), Juventina Šanderová (1926-1927) a Albina Šmejkalová (1927-1929). Za zmínku také stojí, že po celých 25 let zastávala pozici instrumentářky na operačním sále sestra Juvelta Bílková. V únoru roku 1916 bylo správnímu výboru Všeobecné veřejné nemocnici v Pelhřimově zasláno několik vyznamenání zaměstnancům nemocnice za péči o raněné a nemocné vojáky. Čestnou, stříbrnou medailí s válečnou dekorací byla při této příležitosti vyznamenána také představená, ctihodná sestra Placidie Dvořáková a

---

⁶¹ Srov. BALÍK, I., *Historie zdravotnictví na Pelhřimovsku: historický náhled do minulosti (bez nároku na všeobecné zpracování)*, Pelhřimov: Nová Tiskárna Pelhřimov, Edice Vysočiny, 2015. ISBN 978-80-7415-112-5, s. 38-41.

⁶² EHLER, F., *Zpráva o lékařské činnosti Všeobecné veřejné nemocnice v Pelhřimově za prvních 25 let jejího trvání (1904-1929)*, Vydání autorem za přispění Zemského úřadu, 1930. ISBN neuvedeno

čestnou, bronzovou medaili s válečnou dekorací byly vyznamenány ctihodné sestry Jovina Křepelková, Juvelta Bílková a Sobaldina Mašková.⁶³

Od roku 1937 se zde začaly zlepšovat jak hospodářské tak i personální podmínky. V nemocnici působilo 16 ošetřovatelek řádu sv. Karla Boromejského. V období let 1938-1940 pracovalo v pelhřimovské nemocnici již 22 sester. Na dochovaných záznamech z roku 1944 figurují například tato jména: sestra Theofila – instrumentářka na operačním sále, sestra Liliosa – porodnice, sestra Hugolína – rentgenové pracoviště. V tomto roce byla také jedna sestra trvale přidělena pro práci v laboratoři.

Ale nebyly to pouze ošetřovatelské služby, které zde řádové sestry spravovaly. Pod pečlivým vedením představené SM. Abbiány tu byl za doby okupace veden rozsáhlý chov vepřů. Nemocnice měla díky tomu zajištěny dostatečné zásoby vepřového masa a sádla.

Po roce 1945 sloužilo v pelhřimovské nemocnici celkem 23 sester, některé z nich však byly postupně odvolávány na jiná pracoviště, hlavně do pohraničí. Chybějící místa ošetřovatelského personálu pak doplňovaly čekatelky do kurzů pro ošetřovatelky. I zde byly v 50. letech sestry donuceny svou ošetřovatelskou činnost ukončit a nemocnici opustit.⁶⁴

3.5. Nemocnice Počátky

Po potvrzení stanov z 1. ledna 1884 byl zahájen provoz Všeobecné veřejné nemocnice v Počátkách. Začátek fungování tohoto zařízení byl velmi těžký a byly okamžiky, kdy se zdál být i beznadějným. Po předešlých letech, kdy zde byla neoficiálně poskytována péče chudým a nemocným lidem, zbylo z potřebného vybavení jen opravdu málo. Kromě 6 starých, kovových postelí bylo vše ostatní téměř kompletně rozkradeno.⁶⁵

Aby bylo možno nemocnici vůbec provozovat, byla na začátku zavedena velmi přísná, úsporná opatření. V praxi to znamenalo, že například v té době jediný, sloužící lékař MUDr. Karel Beran se na prvního půl roku zcela vzdal svého platu. A pokud šlo

---

⁶³ Srov. BALÍK, I., *Historie zdravotnictví na Pelhřimovsku: historický náhled do minulosti (bez nároku na všeobecné zpracování)*, s. 51-53.

⁶⁴ Tamtéž, s. 63-79.

⁶⁵ Srov. Tamtéž, s. 216.

o stravování, ošetřování nemocných, praní prádla a úklidové služby, tak to vše obstarávali pouze manželé Vejvarovi, kteří zde byli původně jako domovníci. Tato neudržitelná situace měla za následek, že členové Městského výboru požádali mateřinec Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze o pomoc. Důležitou roli v této přímluvě sehrála SM. Cherubína Rychtářová, která tehdy působila jako sestra představená ve zdejší, městské opatrovně.

Jednání mezi Kongregací a městem byla úspěšná a první tři sestry Kongregace dorazily do Počátek již 1. července 1884. Jedna na pozici sestry představené a ošetřovatelky, další jako ošetřovatelka a poslední z trojice jako kuchařka. Ač byly možnosti tohoto zařízení dosti omezené, začala pod vedením Milosrdných sester sv. Karla Boromejského nemocnice vzkvétat, jak po provozní stránce, tak i po stránce ošetřovatelské. V roce 1901 přibyla k ošetřujícímu personálu další, řádová sestra. I přes výrazné zlepšení podmínek a svědomitou práci řádových sester, zůstávala nemocnice v Počátkách v tomto období zařízením, kam přicházeli převážně chudí lidé hledající pomoc. Bohatší obyvatelstvo se této nemocnici, spíše však špitálu, vyhýbalo.

Po 1. světové válce se úroveň nemocnice začala rychle zvyšovat, v 1919 zde působilo 5 řádových sester na místě ošetřovatelek. Po roce 1925, kdy byl zřízen operační trakt, přibyla na pozici instrumentářky ještě šestá, řádová sestra. V pozdějších letech se jejich počet pohyboval kolem 10.

Na základě nařízení KNV Jihlava musely Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského působení ve zdejší nemocnici ukončit ke dni 28. 7. 1954. Byly odtud odvezeny do Proseče u Pošné a Proseče - Obořiště.⁶⁶

3.6. Nemocnice České Budějovice

V tomto zařízení začaly oficiálně působit Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského od 1. ledna 1850 a to díky poslednímu přání tehdejšího, českobudějovického biskupa Josefa Ondřeje Lindauera. Byl to právě on, kdo odkázal tomuto ústavu 50 000 zlatých, ale s tou podmínkou, že ošetřovatelskou péčí zde povedou právě Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského.

V počátcích tohoto zařízení zde sestry vykonávaly kromě ošetřovatelských, také administrativní činnosti. Jelikož neměla nemocnice svého úředníka, veškerou

---

⁶⁶ Srov. Archivní materiál v majetku Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, neutříděno, složka- Nemocnice v Počátkách.

administrativu vedly právě ony. Kromě toho se zhostily také krejčovských funkcí a ušily veškeré prádlo pro nemocné.⁶⁷

Velmi ochotně pomáhalo sestrám v jejich práci Městské zastupitelstvo a duchovenstvo. Brzy byla původně chátrající budova ve velmi dobrém stavu a pro nemocné bylo k dispozici 24 postelí. V Českých Budějovicích nenastala situace jako například v Pisku, kde se obyvatelstvo stavělo vůči sestrám této Kongregace negativně. Zde tomu bylo naopak „*Nemocní i obyvatelé města oblíbily si řeholní ošetřovatelky velmi brzy. Sestry byly velkomyslně podporovány, a to vše je vzpružovalo, že plnily všechny své povinnosti co nejpřesněji a radostně. Nic jim nebylo těžké, nic nepříjemné. Horlivě a s láskou ošetřovaly sestry nemocné a sirotky.*“⁶⁸ Jednou z nich byla SM. Alexeie Kühnelová, tato čtyřiařicetiletá pracovitá a svědomitá sestra se však při ošetřování nemocných sama nakazila tyfem a 2. 5. 1850 zemřela.

S náročným pracovním tempem se musely sestry ve zdejší nemocnici vyrovnávat v období 1. světové války a krátce po ní. I tehdejší primář MUDr. Wilhelm Mautner v roce 1920 žádal, aby Kongregace navýšila počet sester, a aby byl stanovami upraven nárok sester na řádný odpočinek. Sama Kongregace poukazovala na to, že od roku 1914 zemřelo v českobudějovické nemocnici 7 sester následkem výkonu služby. Bylo to období, kdy samotná generální představená zvažovala zrušení smlouvy a odvolání všech sester z nemocnice.⁶⁹

Ale i v takto těžkých dobách dokázaly sestry dostát svému poslání a svými dobrotivými skutky naplnit podstatu pomoci svým bližním. K takovým sestrám se řadila SM. Ortega, která na Vánoce roku 1917 připravila pro sestry své Kongregace překvapení. Shromáždila a rozpárala šaty po zemřelých pacientech, poté je vyprala, vyžehlila a následně z nich vytvářela balíčky, do kterých dávala drobné, praktické dárky. Pokračovala s tím i po skončení války. Tentokrát balíčky již po 1K prodávala a získané peníze posílala na misie.⁷⁰

---

⁶⁷ Srov. Archivní materiál v majetku Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, neutříděno, složka – Kronika Milosrdných sester sv. Karla Boromejského (nemocnice) v Českých Budějovicích 1850 -, s. 3.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Srov. ŠMAJCLOVÁ, D., ČERNÝ, J., *Dějiny českobudějovické nemocnice I. díl (středověk – 1948)*, Nemocnice České Budějovice a.s., 2001. ISBN 978-80-239-9471-1, s. 26.

⁷⁰ Srov. Archivní materiál v majetku Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, neutříděno, složka – Kronika Milosrdných sester sv. Karla Boromejského (nemocnice) v Českých Budějovicích 1850 -, s. 11.

Po roce 1920 se počet řádových ošetřovatelek v nemocnici pohyboval mezi 15 až 20 a v následujících letech se už jen navyšoval. Mezi roky 1932 a 1937 zde bylo 28 sester a ve třicátých letech byl na žádost vedení nemocnice navýšen jejich počet na 40. Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského působící v českobudějovické nemocnici si velmi pečlivě vedly kroniku a nutno podotknout, že co se týkalo dění v nemocnici, jen málo co jim uniklo.

Takto popsala událost kolem nejvýznačnější pacientky nemocnice třicátých let, jedna z řádových sester. Jednalo se o Emu Destinnovou, která v českobudějovické nemocnici zemřela 28. ledna 1930. „*V Stráži nad Lužnicí měla svůj zámek proslulá naše zpěvačka Ema Destinnová. Do zdejší nemocnice byla přivezena autem, v ordinaci pana primáře Michla dostala záchvat a klesla, byla odnesena do prvního pokoje vpravo v prvním poschodí hlavní budovy. Večer též den zemřela. Byla zaopatřena. Na noze měla cosi vytetovaného. A víte co? Hada, vytetoval jí ho její poslední muž Arab. Jaký má význam had v arabském mythu nevím. Mrtvola její pak byla převezena do Prahy. Nábytek po ní koupil si dr. Kolín.*“⁷¹

Další těžkou zkouškou pro řádové ošetřovatelky, nejen v českobudějovické nemocnici, bylo celé období trvání Protektorátu Čechy a Morava. Od roku 1939, kdy disponovala nemocnice již čtyřmi primariáty a počet lůžek se rapidně zvyšoval, vedení nemocnice urgentně, každoročně žádalo o zásadní navýšení ošetřovatelského personálu. Uvádí se, že nemocnice požadovala ke stávajícím 35 řádovým sestram až o 55 řádových sester navíc. Vzhledem k možnostem Kongregace a kapacitě místních ubikací byl počet navýšen o pouhých 12 řádových sester.⁷²

Namáhavá péče o oběti nacistických surovostí, nemocniční lůžka zaplněná pacienty s nakažlivými chorobami, civilní pacienti se svými zdravotními problémy, nepřetržitý provoz na operačních sálech. Taková byla pracovní náplň řádových sester a lékařů za 2. světové války.

V archivních materiálech je zmíněna především SM. Dioméda. Byla jedna z těch, která dobrovolně žádala, aby byla přidělena na oddělení, kde leželi ti největší ubožáci nakažení nejrůznějšími, infekčními nemocemi. Právě těmto lidem obětavě poskytovala ošetřovatelskou péči. Při ošetřování se sama nakazila tyfem a 29. června 1945 zemřela.

---

⁷¹ Archivní materiál v majetku Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, neutříděno, složka – Kronika Milosrdných sester sv. Karla Boromejského (nemocnice) v Českých Budějovicích 1850 –., s. 18.

⁷² Srov. ŠMAJCLOVÁ, D., ČERNÝ, J., *Dějiny českobudějovické nemocnice I. díl (středověk – 1948)*, s. 65.

Na jejím pohřbu promluvili i tehdejší vládní rada MUDr. Barták a pozdější ministr zdravotnictví Josef Plojhar.⁷³

První 4 řádové ošetřovatelky Kongregace Milosrdných sestry sv. Karla Boromejského přišly do českobudějovické nemocnice 30. prosince 1849. Na základě státního nařízení s nimi byl rozvázán pracovní poměr k datu 2. 7. 1950 a poté musely nemocnici opustit, to už jich bylo 43.⁷⁴

3.7. Nemocnice Strakonice

Se stavbou strakonické nemocnice se začalo v roce 1889 a o tři roky později 1. září 1892 byla Všeobecná nemocnice císaře Františka Josefa I. slavnostně otevřena. Péče o nemocné byla i zde již od počátku a to konkrétně od 5. října 1892 svěřena Milosrdným sestrám sv. Karla Boromejského. Na začátek provozu vyslala Kongregace do Strakonice hned 10 sester. Jejich pracovní náplní bylo pečování o nemocné, vaření stravy, vydávání prádla a starost o hospodářství a to hlavně o zahradu a dobytek. Nápomocny jim v prvních letech byly také 2 až 3 služky, které v nemocnici uklízely a praly prádlo.⁷⁵

Pro služky v nemocnicích platily až do počátku 20. století dosti nevýhodné, společenské i pracovní podmínky. Jejich pracovní doba nebyla jasně stanovena, neměly nárok na dovolenou a nemocnici směly opustit pouze se souhlasem primáře. Jejich měsíční plat činil 14 korun. Platil pro ně také celibát a to až do roku 1914.⁷⁶

Začátek 1. světové války a první transport raněných, rakousko-uherských vojáků, který dorazil 5. listopadu 1914 na vlakové nádraží ve Strakonících, si vyžádal navýšení lůžkové kapacity i ošetřovatelského personálu. Nemocnice pro raněné vyčlenila 70 lůžek, do Spolkového domu bylo dáno 120 postelí a okresní sirotčinec v Husově ulici uvolnil pro tyto účely 50 lůžek. Na ošetřovatelské péči se v tomto období kromě řádových sester, v jejichž čele stála SM. Sarkandra, podílely také členky Červeného kříže s M. Císařovou a členky tělovýchovného organizace Sokol. Dokonce byla jedna

---

⁷³ Srov. Archivní materiál v majetku Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, neutříděno, složka – Kronika Milosrdných sester sv. Karla Boromejského (nemocnice) v Českých Budějovicích 1850 -, s. 24.

⁷⁴ Srov. Archivní materiál v majetku Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, neutříděno, přehled působnosti kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Jižních Čechách.

⁷⁵ Srov. ŠPECIÁN, M., *Publikace 120 let nemocnice Strakonice 1892-2012*, Strakonice: Nemocnice Strakonice, 2012. ISBN neuvedeno.

⁷⁶ Srov. Tamtéž, s. 11-12.

ze zdejších řádových sester za svou obětavou péčí odměněna válečným křížem IV. stupně.⁷⁷

Dne 9. června 1917 byly Vrchní správou nemocnice, v jejímž čele stál František Blažek, vydány *Instrukce pro řeholní sestry, jako ošetřovatelky nemocných ve Všeobecné veřejné okresní nemocnici ve Strakonících*.⁷⁸

Tento dokument ve svých 22 paragrafech jasně vymezoval pracovní náplň a povinnosti řádových ošetřovatelek.

„§ 2: *Řeholní sestry jsou povinny svěřené jim nemocné i při nemocích nakažlivých a odporých stejně ochotně, vlídně a vždy přesně dle neřízení a poučení lékaře ošetřovati.*

§ 6: *Před uložením do postele budiž nemocný, pokud to připouští stav jeho umyt, po případě od hmyzu očištěn...., Prádlo to, jakož i lůžko budiž zimního času dříve přiměřeně vyhráto.*

§ 10: *Těž veškeré ostatní za účelem léčení předepsané prostředky a výkony / mazání, ostrikování, klystýry, hořčičná těsta, křenové placky atd./ mají v ustanovený čas svědomitě obstarati.*

§ 13: *Řeholní sestra jest povinna, kdykoliv spozoruje na nemocném příznaky povážlivé, jako náhlé krvotoky, křeče, násilné vrhnutí apod., zavolati ihned lékaře, byt by to bylo i v hodinách mimořádných neb i v době noční.*

§ 16: *Není li k tomu zřízenec ustanoven, přísluší řeholní sestře též čištění, rozsvěcování a zhasínání lamp v místnostech oddělení.*⁷⁹

Veškerý ošetřující personál byl v těchto dobách vystaven vysokému riziku, že bude nakažen jednou z infekčních chorob. A to plicní tuberkulózou, břišním či skvrnitým tyfem nebo záškrtem. Součástí každých stanov a předpisů, bylo jasné nařízení o striktním dodržování bezpečnostních opatření. I zde ve strakonické nemocnici, se však v roce 1943 jedna z řádových sestra nakazila skvrnitým tyfem. Původcem byl pacient přivezený z koncentračního tábora v Letech u Písku.⁸⁰

Původní počet 10 řádových sester z roku 1892 se postupně měnil. V roce 1924 se snížil na 7, ale již v roce 1933 navýšila Kongregace jejich počet na 15. Jména těch, které zůstanou s touto nemocnicí spjaty, jsou: sestry představené SM. Sarkandra, SM.

---

⁷⁷ Srov. Tamtéž, s. 15-17.

⁷⁸ Archivní materiál v majetku Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, neutříděno, originální rukopis, složka nemocnice Strakonice.

⁷⁹ Srov. Tamtéž.

⁸⁰ Srov. ŠPECIÁN Miroslav., *Publikace 120 let nemocnice Strakonice 1892-2012*, s. 24.

Leonila, dále sestra na rentgenu SM. Genesie, sestra na operačním sále SM. Celestýna a ošetřovatelky SM. Anežka, SM. Terezie, SM. Libina, SM. Viviant a SM. Lidvigis. Archivní materiály hovoří také o jedné sestře z řad církevních ošetřovatelek, která se v polovině čtyřicátých let provdala za jednoho ze zdejších lékařů a z nemocnice odešla.

Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského zastávaly ošetřovatelskou péči ve strakonické nemocnici až do 1. 7. 1956, kdy jim byly Okresním výborem rozdány výpovědi.⁸¹

3.8. Třeboň Chorobinec

Do města Třeboň dorazily v doprovodu Heřmana Dichtla první čtyři Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského 31. května 1842. Byly jimi sestra představená Adalberta Walterová a novicky Andresie Němcová, Gabriela Planskerová a Helena Tichá. Dle ujednání byly ubytovány v knížecím chorobinci, který stál ve Školní ulici. V tomto zařízení založeném kněžnou Eleonorou ze Schwarzenbergu, se měly zhostit péče o staré, churavé obyvatele a poutníky.⁸²

S prvním obtížnou překážkou, se kterou se zde sestry musely potýkat, byl značný nepořádek. V chorobinci panoval v tomto ohledu dosti uvolněný přístup. Stav, který se zde sestry snažily obětavě nastolit, se neseťkal s pochopením. Nemocní a staří se chorobinci začali vyhýbat a proto byli v lednu roku 1843 v tomto zařízení pouze 2 až 3 lidé. I ti, co následně přicházeli, se naprosto odmítali řídit tím, co zde sestry zavedly. Sestry se potýkaly s urážkami a nerespektováním, což vedlo až k tomu, že kníže Jan Adolf II. ze Schwarzenbergu vydal 27. dubna téhož roku rozkaz, ve kterém špitálníkům nařizoval, aby dodržovaly nařízení sester. Nic zásadního se však nezměnilo.⁸³

3.8.1. Ústav Milosrdných sester sv. Karla Boromejského

Z tohoto důvodu rozhodla kněžna Eleonora ze Schwarzenbergu, že budou sestry ke dni 21. července 1844 přestěhovány do bývalého Augustiniánského kláštera. Zde již měly příznivější podmínky pro své působení. Zprvu pečovaly o knížecí služebníky nižší kategorie a dělníky z knížecích dvorů. Mohly přijmout pouze 4 muže a 4 ženy. Později

---

⁸¹ Srov. Archivní materiál v majetku Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, neutříděno, přehled působnosti Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Jižních Čechách.

⁸² Srov. Archivní materiál v majetku Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, neutříděno, Pamětní kniha kláštera Milosrdných sester sv. Karla Borom. v Třeboni.

⁸³ Srov. Tamtéž.

už bylo připraveno 14 postelí ve 4 pokojích a 4 místa zde byla vyhrazena také pro chudé cestující. Zdejším lékařem byl jmenován Dr. Vincenc Hampl.

Ale nebyla to pouze péče o nemocné a pocestné. V roce 1844 svěřila Milosrdným sestřím kněžna Eleonora ze Schwarzenbergu i 4 osiřelé dívky k výchově. A bylo jim také dovoleno přijímat další. Do nově vzniklého ústavu dorazily také 3 novicky, Johanna Janyová, Magdaléna Hohlfeldová a Františka Malcová. V roce 1854 byl počet osiřelých dívek již 30 a přibylo i několik dívek z města.

Kromě literárního vzdělávání dívkám přibylo od roku 1857 i vyučování ručních prací, které vedla SM. Eufrasie Steinerová. O rok později, kdy již zastávala funkci sestry představené, uspořádala první výstavu ženských, ručních prací. V témže roce vyslala Kongregace do Třeboně další sestru a to Fulgentii Zapletalovou.⁸⁴

3.8.2. Škola

Jelikož dívek stále přibývalo, svolil kníže Adolf Jan II. ze Schwarzenbergu, aby byly v klášteře vyhrazeny místnosti určené pro provoz dívčí školy. V roce 1864 byla tato škola trojtřídní, v roce 1869 čtyřtřídní a v roce 1879 již pětitřídní. Ale ani tak nebyla kapacita dostačující a proto byla v roce 1887 přistavěna dvoupatrová budova. Poté zde bylo tříd 7 a k tomu ještě kreslárna a tělocvična. Knížecí rodina byla v tomto ohledu velmi štedrá a škole věnovala velkou část potřebného zařízení.⁸⁵

V roce 1939 byla v Třeboni založena také Obchodní škola s dívčím penzionátem a provozovány zde byly také pokračovací učební kurzy. Ve veškerých zmiňovaných institucích měly svá nezastupitelná místa právě Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského.⁸⁶

3.8.3. Opatrovna

Historie ukazuje, že Milosrdné sestry se nevěnovaly pouze péči o nemocné, velmi blízká jim byla také péče o děti a jejich výchova. Když byla v Třeboni v roce 1892 založena opatrovna, vyslala Kongregace na žádost města zkušenou sestru pro opatrovny SM. Landolinu Novákovou, aby převzala její vedení. Již při prvním zápisu bylo přijato 80 dětí a každoročně další přibývaly.⁸⁷

---

⁸⁴ Srov. Tamtéž.

⁸⁵ Srov. Archivní materiál Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, Školská kronika Třeboň.

⁸⁶ Srov. Tamtéž, přehled působení Kongregace v Jižních Čechách.

⁸⁷ Srov. Tamtéž, Kronika opatrovny Milosrdných sester sv. Karla Borom. v Třeboni.

Proto byla v roce 1898 otevřena ještě druhá opatrovna v chlapecké škole, kde se sestrou představenou stala SM. Vitalie Hušáková. Přátelské a bezproblémové fungování mezi sestrami, rodiči a okolím se podstatně změnilo po 1. světové válce. I někteří, bývalí podporovatelé této instituce se v poválečné době přidali na stranu těch, kteří žádali, aby sestry klášterní budovu a tedy i opatrovnu opustily. Po té, co byla budova zestátněna, byly pro tyto účely v letech 1922 -1923 připraveny jiné prostory. A i přesto, že se mnoho obyvatel tvrdě postavilo proti jejímu otevření, stále zbylo dost těch, kteří se nebáli svěřit své děti do opatrování Milosrdným sestram. „*Přes veškerý teror, který proti jejímu zřízení nepřátele podnikli, zapsáno 45 dětí a ke konci školního roku 56 dětí.*“⁸⁸

Velkou nevýhodou bylo, že nový prostor, který byl pro opatrovnu určen, představoval jednu velkou a vlhkou místnost. Opatrovna však i přes mnohé potíže pod vedením Milosrdných sester sv. Karla Boromejského rozkvétala. Některé roky bylo dokonce přihlášených dětí tolik, že je jedna místnost nemohla ani pojmout. Zde jsou jména některých sester, které ve zdejších opatrovnách působily: SM. Andriese Burianová, SM. Edulfina Chalupová, SM. Rigarda Čápová, SM. Damiana Borovková.

Své působení v Třeboni musely sestry ukončit ke dni 28. 8. 1945.

4. Působení Kongregace v opatrovnách

4.1. Opatrovna v Milevsku

Provoz opatrovny byl slavnostně zahájen 11. 8. 1886. Budovu vhodnou pro tyto účely poskytli strahovští Premonstráti a opatrování dětí bylo svěřeno Milosrdným sestram sv. Karla Boromejského. Na vývěsce, která byla rozmístěna po městě bylo napsáno: „*Opatrovna Milevsko – Vyučování vedou Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského. Vychovávají dítky od 1 – 6 let a vyučují náboženství, věcnému učení, písňím, básňím a hrám.*“⁸⁹

Ve stanovách z roku 1872 byly jasně shrnuty podmínky pro přijímání chovanců, účel ústavu, záležitosti týkající se personálního obsazení a určení osob, které budou dohlížet na chod celého zařízení.

---

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Archivní materiál Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, složka Milevsko, kopie propagačního letáku.

Do opatrovny byly přijímány děti pracujících rodičů a také děti z panských dvorů v Milevsku a Stankově. Dokud to kapacita dovolovala, byly přijímány všechny děti, jež dosáhly jednoho roku a nepřesáhly šestý. Dále pak děti postižené duševní chorobou, kterým nebylo povoleno navštěvovat školu obecnou. Veškeré vzdělávání i zdravotní péče byly poskytovány zdarma. Sestry zajišťovaly péči o děti od ranních hodin až do večera a to každý den kromě soboty.

Samotné vyučování, které bylo zmíněno na vývěsce, však trvalo pouze 2 hodiny ráno a pak 2 hodiny odpoledne. Bylo také důsledně dodržováno, že na dopolední hodiny byl sestrami připraven program, který se zaměřoval na psychický rozvoj dětí. Milosrdné sestry dětem například předčítaly příběhy, povídky a básničky mající náboženský či mravní obsah. Na odpolední hodiny byl pak připraven program, který rozvíjel jejich fyzickou zdatnost.⁹⁰

V počátcích provozu opatrovny byly děti svěřeny do péče jedné, prakticky v tom vycvičené sestře Kongregace a jedné pomocnici. Toto personální obsazení muselo být vždy nahlášeno a schváleno Školským úřadem. S postupem času byl počet sester navyšován. Co se týkalo zvelebování prostorů opatrovny, mohly sestry činit v podstatě cokoli. Samozřejmě to nesmělo zásadně odporovat školským zákonům a opatřením.⁹¹

Od založení opatrovny se počet dětí ročně pohyboval v průměru okolo 65. Svého vrcholu dosáhl hned v počátečním roce, to jich zde bylo 81. Naopak nejméně jich bylo zapsáno v roce 1924, to jich bylo pouze 47.⁹²

Opatrovna však měla ještě jeden statut. A to „*Statut soukromé opatrovny pro dívky v Milevsku.*“ Dívky sem v podstatě docházely na vyučování ručních prací a také proto, aby se naučily dovednostem potřebným v každodenním životě. „*Pletení punčoch a dalších předmětů, háčkování rozlišného způsobu, síťování a bílé vyšívání. Vyučování provází poučení o používaných látkách dle tvaru, dobroty a kupního pramene. Bude též přihlíženo k čistotě, způsobům a mravnímu chování dívek.*“⁹³

Dále byly pro dívky v opatrovně každoročně pořádány kuchařské kurzy. Zvykem se stalo, že sestry pravidelně všechny výrobky, které dívky vytvořily ať už v kuchyni či

---

⁹⁰ Srov. Archivní materiál Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, neutříděno, Kopie Plánu činnosti pro opatrovnu v Milevsku ze dne 22. června 1872, č. 4.711.

⁹¹ Srov. Tamtéž.

⁹² Srov. Archivní materiál Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, Přehled chovanců ústavu Milosrdných sester sv. Karla Boromejského od založení opatrovny roku 1886.

⁹³ Tamtéž, opis – Statut soukromé opatrovny pro dívky v Milevsku.

šicí dílně, nabízely na prodejních výstavách. A zde jsou jména některých z nich: SM. Almerida, SM. Laurina, SM. Erminolda a SM. Viligis.⁹⁴

Vzhledem k politickému neklidu se Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského a strahovští Premonstráti vzájemně domluvili na tom, že zde sestry ke dni 31. 3. 1938 své působení ukončí.

4.2. Opatrovna ve Volyni

Myšlenka zřídit ve Volyni dětskou opatrovnu se objevila již před rokem 1880. S prvním konkrétnějším skutkem přišel v roce 1881 tehdejší volyňský občan Josef Fischer. Poskytl částku 300 zlatých, jež se stala základem fondu pro zřízení opatrovny. Brzy na to následovaly dary od dalších občanů. Po dlouhých 17 letech bylo vybráno 8 227 Kč a 72h., což však ani zdaleka nepostačovalo. Nebýt dvou mužů, kteří do fondu opravdu štědrě přispěli, opatrovna by pravděpodobně nikdy nebyla postavena.⁹⁵

Prvním z nich byl Antonín Sladkovský⁹⁶, který na vystavění tohoto zařízení odkázal 32 000 K. Druhým z nich byl Václav Frind⁹⁷, ten založil roku 1910 nadaci s názvem „*Proboštská jubilejní nadace pro opatrovnu*“ a na její účet vložil 50 000 K. Se stavbou bylo započato v roce 1910 a o rok později byla dokončena. Slavnostně posvěcena byla 1. září 1912. Správou opatrovny byly pověřeny Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského.⁹⁸

Z pražského mateřince byly do Volyně poslány tyto sestry, SM: Liliosa (Ludmila Poláčková), která měla bohaté zkušenosti s působením v dětské opatrovně v Praze na Žižkově, dále pak SM. Terezie (Víta Píchová) a SM. Leopoldina (Humpfrieda Hladká). V roce slavnostního vysvěcení a otevření opatrovny, bylo zapsáno hned 100 dětí.

---

⁹⁴ Srov. Tamtéž. Kronika Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Milevsku.

⁹⁵ Srov. Archivní materiál Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, Opis z děkanského úředního věstníku pro osadu volyňskou, kterou vydával čtvrtletně majitel, vydavatel a redaktor p. J. Podlaha, děkan ve Volyni.

⁹⁶ Srov. Antonín Sladkovský (1842 – 1903), mistr řeznický, zakladatel studentské Sladkovského nadace, podporovatel spolků a volyňského ústavu chudých. Dostupné na: <http://www.muzeum-volyne.cz/antonin-sladkovsky-reznik-a-mecenas/>.

⁹⁷ Srov. ThDr. Wenzel Frind (1843 – 1932), vysvěcen na kněze 1866, člen metropolitní kapituly (1890 – 1932), byl členem nejvyšší rady českého království pro školství, v r. 1906 zvolen děkanem a v r. 1907 proboštem. Dostupné na: <http://kpmk.eu/index.php/clenove-kapituly/clenove-v-roce-1900/90-thdr-vaclav-frind>

⁹⁸ Srov. Archivní materiál Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, Opis z děkanského úředního věstníku.

Velmi těžkým obdobím si provoz opatrovny procházel během 1. světové války. Především díky šlechtným činům a darům sester Anny a Barušky Minibergrových, ustála opatrovna důstojně čtyři roky bídy a nedostatku. I přesto nastalo koncem války období, kdy na 5 týdnů došly téměř veškeré zásoby jídla. Bylo to 5 týdnů, kdy jídelníček opatrovny nabízel pouze suchary a kakao.⁹⁹

V roce 1915 vystřídala sestru představenou Liliosu SM. Tabita Kociánová, která zde působila po následujících 11 let. Po 1. světové válce a to konkrétně od roku 1920 byla v opatrovně znovu obnovena tradice Vánočního dětského představení. Součástí bylo i společné zdobení vánočního stromu, pod kterým mělo každé z dětí svůj dárek.

V roce 1928 byla v opatrovně pořádána 1. veřejná výstava ručních prací. Ke koupi zde byly ručně dělané výrobky, jak od dětí, tak od sester. Například různé krabičky, práce z dutinek, krabičky z pohlednic, vyšívané košíčky, velké osmihranné kazety a další. Čistý výnos z této akce byl 600 Kč, vybranou částku sestry ihned investovaly do nákupu laviček na dětské hřiště a dalšího potřebného vybavení. V témže roce schválilo městské zastupitelstvo také žádost sester na zřízení malého hospodářství.¹⁰⁰

Mimo opatrování dětí do 6 let, měly Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského ve Volyni ještě jednu povinnost. *„Od doby "Převratu", kde náboženství – tento nejdůležitější předmět - není ve školách za povinnost považován, mají ct. Milosrdné sestry z opatrovny dozor na školní dítky při školní mši svaté. Starají se, aby dítky uměly kostelní písně, by se slušně chovaly při službách Božích.“*¹⁰¹

Uplynulo 5 let od 1. veřejné výstavy ručních prací a sestry pořádaly druhou. Tentokrát bylo vše již důkladněji zorganizováno a i tato výstava sklídila mezi místními obyvateli úspěch. Po té, co zde byl v roce 1934 sesazen ze své funkce místní varhaník p. Hlinka, musely sestry na celých 18 měsíců převzít veškeré jeho povinnosti. Zajišťovaly tedy nejen mše svaté v kostele, ale kompletně obstarávaly záležitosti kolem pohřbů.

Následující roky 1935 a 1936 navštěvovalo zařízení v průměru pouze 45 dětí. Na vině byly nemoci jako tyfus, spalničky či španělská chřipka, které si své oběti vybíraly i mezi dětmi. Rok 1937 byl pro opatrovnu jubilejní, slavila totiž 25 let od svého založení. K této příležitosti byla sestrami uspořádána další výstava dětských prací. Na ní promluvil zástupce městské rady 1. náměstek Dr. Tomsa a za rodiče dětí,

---

⁹⁹ Archivní materiál Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, Kronika opatrovny Volyně, s. 5-7.

¹⁰⁰ Srov. Tamtéž, s. 9.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 13.

kteře opatrovnu navštěvovaly, promluvil zdejší zlatník a hodinář p. Soukup. Jeho projev byl obzvláště dojemný, neb on sám o své 3 malé děti v posledních dvou letech přišel.¹⁰²

Od roku 1940 zavedly Milosrdné sestry v místní opatrovně další činnost. Provozovaly zde stravovací stanici pro staré a chudé ženy a muže. Ti měly nárok na 1 litry polévky denně.

Z města Volyně odešly Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského v roce 1945. Ty, které pracovaly ve zdejší nemocnici, musely nemocnici opustit ke dni 28. 4., sestry z opatrovny daly výpověď samy a to ke dni 8. 6. Toto jsou poslední zaznamenaná slova ve volyňské kronice. „*Již 19. června jsme odjely do mateřince v Praze. Plakaly matky i děti a ostatní se slušně loučili a za vše děkovali. Deo gratias!*“¹⁰³

4.3. Opatrovna v Počátkách

V tomto zařízení, které bylo zpočátku spojením opatrovny, mateřské školky a pracovní dílny, působily Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského od 1. 5. 1875. Příkladná zde byla spolupráce mezi Milosrdnými sestrami, rodiči i Městskou radou. Ta dbala na neustálou modernizaci opatrovny. V roce 1908 zde nechala vybudovat vodovod, o dva roky později pořídila nové lavice pro děti a v roce 1911 věnovala místní záložna opatrovně harmonium. V roce 1923 byla na náklady města celá budova kompletně zrekonstruována. Dalším významným podporovatelem byl i místní továrník p. Brdlík.¹⁰⁴

Jelikož se zvyšoval zájem rodičů o umístění dětí do péče zdejších Milosrdných sester, bylo v roce 1934 přistavěno ještě jedno oddělení. Pravidelně byly pořádány vánoční besídky, dětská představení a masopustní zábavy.

Opatrovna celých 60 let sousedila s nevyužitou zahradou. Až zásluhou SM. Lazariny, která v zájmu dětí hledala další prostory pro hry a trávení volného času, byl tento pozemek k opatrovně připojen.¹⁰⁵

16. 7. 1935 zde probíhala jubilejní oslava k 60. výročí založení opatrovny. Po mši svaté byl na programu průvod městem, v němž šly seřazení děti z opatrovny, za nimi bývalí žáci, studenti a nakonec otcové a dědové.¹⁰⁶ „*Následovala zahradní slavnost, kde*

---

¹⁰² Srov. Tamtéž, s. 30.

¹⁰³ Tamtéž, s. 38.

¹⁰⁴ Srov. Archivní materiál Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, neutříděno, složka-Počátky, ručně psaný zápis, s. 1.

¹⁰⁵ Srov. Tamtéž.

¹⁰⁶ Srov. Tamtéž.

*bylo kromě dítek ještě nejméně 700 hostů. Vznik a vývoj ústavu nastínil bývalý svěřenec při jeho vzniku Tomáš Zapletal, promluvil i pan děkan Brada, který rovněž sedával v lavičce opatrovny.*¹⁰⁷

Opatrovna v Počátkách byla několikrát poctěna i velmi vzácnými návštěvami. „*Již roku 1885 poctil jej návštěvou tehdejší českobudějovický biskup a pozdější arcibiskup pražský, nejdůstojnější pán František de Paula hrabě ze Schönborn*¹⁰⁸. Roku 1897 zavítal při visitaci do opatrovny nejdůstojnější pan biskup českobudějovický Martin Josef Říha, ve školním roce 1910 byl vítaným hostem nejdůstojnější pan biskup Jan Antonín Hůlka. V roce 1915 důstojný pán Josef Malena, biskupský vikář a roku 1922 nejdůstojnější pan biskup Šimon Bárta.¹⁰⁹

Okresní národní výbor v Kamenici nad Lipou zaslal SM. Justě Markové dne 31. 5. 1950 přípis o rozvázání pracovního poměru. Nepomohla ani velká míra solidarity místních obyvatel, kteří usilovali o to, aby zde sestry nadále zůstaly. Po zjištění, že je sestrám znemožňována práce s dětmi, byly generální představenou SM. Bohumilou Langrovou dne 3. 9. 1950 sestry z Počátek odvolány.¹¹⁰

5. Klášter ve Městě Albrechtice

5.1. Historie kláštera

Vznik tohoto kláštera se datuje od roku 1872. Tehdy tu Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského zakoupila stavební místo. Důvod byl jasný, měl zde být vybudován jednak klášter a pak také dívčí, hospodářská a industriální škola. Kolem roku 1878 byla dokončena stavba první budovy. Sestry se tu věnovaly vyučování dívek a k tomu ještě obstarávaly individuální a ambulantní péči.

Po roce 1923 byly ke stávající budově přistaveny ještě dvě další budovy. V roce 1960 přešel klášter pod správu Charity a Charitním domovem zůstává dodnes. Zdejší komunita má kolem 50 sester, z nichž většina je důchodového věku.¹¹¹

---

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ Srov. Kardinál František Schönborn (1844-1899), 22. 8. 1883 byl jmenován pátým, českobudějovickým biskupem a 15. 8. 1885 jmenován arcibiskupem pražským. Měsíc před svou smrtí 24. 5. 1899 dosáhl hodnosti kardinála. Dostupné na: <http://www.katedralasvatehovita.cz/cs/historie-a-dedictvi/popis-triforia/6-frantisek-de-paula-ze-schonbornu>.

¹⁰⁹ Srov. Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, Kronika Opatrovny Počátky, s. 6.

¹¹⁰ Srov. Tamtéž, s. 8.

¹¹¹ Srov. Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, historie kláštera ve Městě Albrechtice.

Součástí kláštera je také nemocnička s 8 pokoji, od jednolůžkových až po pětilůžkové. K dispozici jsou ještě pokoje, kde jsou sestry, u kterých se náhle zhoršil zdravotní stav a v nemocnici už nebylo místo. Zdejší klášter je tedy místem, kde se o věkem pokročilé sestry stará skupina mladších sester. V kolektivu ošetřujícího personálu je také několik civilních zaměstnanců.

5.2. SM. Petrina a SM. Bonfílie

Zdejšími obyvatelkami jsou také 2 Milosrdné sestry, které jsou jedny z posledních členek Kongregace, které zažily období, o kterém pojednává má práce. A co je důležité, dokáží o tomto období také promluvit.

Sestra Petrina Anna Schreiberová (nar. 15. 4. 1928) působila v letech 1946 – 1947 jako pomocná ošetřovatelka v Ústí nad Orlicí. V roce 1949 dokončila studia, stala se diplomovanou ošetřovatelkou a nastoupila do Nemocnice Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, kde působila až do roku 1952.

Sestra Bonfílie Růžena Čížková (nar. 20. 12. 1923) přišla v březnu roku 1942 do českobudějovické nemocnice. Tehdy ještě jako čekatelka byla přidělena na interní oddělení. Dále pak působila 3 a půl roku na chirurgické ambulanci v nemocnici v Pelhřimově. Zde se dostala i k práci v laboratoři a na rentgenu. A vzhledem k nedostatku personálu působila za primariátu MUDr. Jaroslava Pujmana také jako sestra na operačním sále. Po složení věčných slibů odešla zpět do Prahy.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo v širším pohledu zmapovat historii aktivit Milosrdných sester sv. Karla Boromejského na území českobudějovické diecéze. Snažila jsem se dohledat a přiblížit, jakou úlohu zastávalo toto řeholní společenství v rámci sociálních a zdravotních služeb. Práce je členěna do 5 částí. V první části jsem se nejprve věnovala pojmu chudoba. Tomu, jak byla okolím posuzována a jak společnost k tomuto fenoménu přistupovala. Dále zde ukazuji, jak se k této problematice a jejímu řešení stavěli církev, stát a řada dobročinných spolků.

Ve druhé části je už pozornost více zaměřována na samotnou Kongregaci a její vznik. Důležitá jsou v této části dvě data. A to rok 1652, kdy se datuje vznik Kongregace a také rok 1834, kdy dorazily první 4 Milosrdné sestry do Čech. Je zde také vysvětleno, že ač nese Kongregace jméno Karla Boromejského, tak on jejím zakladatelem nebyl. Je pouze jejím patronem.

Samotné jádro práce je obsaženo ve třetí a čtvrté části. Je zde vybráno 10 měst, ve kterých působily Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského a to v nemocnicích i opatrovnách. Zde jsem čerpala především z archiválií SOkA Písek, SOkA Tábor a archivních materiálů Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze.

Po prostudování jednotlivých dokumentů se ukázalo, že společnost přijímala řádové sestry v pozici ošetřovatelek a učitelek dětí v převážné většině velmi kladně. Je samozřejmé, že docházelo i ke stížnostem. Dvě z nich, které souvisely s nemocnicí v Táboře, jsou uvedeny ve třetí části této práci. Naprostou výjimkou bylo město Písek, kde se v roce 1928 proti přijetí Milosrdných sester do zdejší nemocnice postavila většina místních obyvatel.

V části popisující samotnou činnost Kongregace jsem vycházela především z dobových kronik z nemocnic a opatroven. Práce s těmito zdroji měla své klady, ale také zápory. Mezi klady jistě patřily autenticita a získání jinde nezaznamenaných faktů. Nepříliš přínosné byly dlouhé úseky textů, ve kterých tehdejší autorky podrobně popisují například meteorologické podmínky, množství úrody nebo rekonstrukce daných objektů. V kronikách se jich vyskytuje opravdu velké množství.

Závěrem bych ráda zdůraznila skutečnost, ke které mě dovedla práce se všemi dostupnými zdroji. Ještě v 1. polovině minulého století působilo na území Čech

v Kongregaci přibližně 1000 sester. Dnes, ačkoliv je v České republice stále považována za největší, řeholní společenství, sester je už pouhých 138. Bude to bezmála 180 let, kdy Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského věnují svou obětavou péči potřebným lidem. A to si navždy uchová svou nezastupitelnou hodnotu.

Seznam použitých zdrojů

Monografické publikace

ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální péče 1*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5174-4.

BALÍK, Ivo. *Historie zdravotnictví na Pelhřimovsku*. Nová tiskárna Pelhřimov, 2015. ISBN 978-80-7415-112-5.

CIBULKA, Pavel, HLAVAČKA, Milan. *Chudinství a chudoba jako sociálně historický fenomén*. Praha: Historický ústav AV, 2014. ISBN 978-80-7286 225-2.

HŮLKA, J. *Církevní řády, bratrstva a spolky v diecési česko – budějovické*. V Českých Budějovicích 1893. ISBN neuvedeno.

JAROŠOVÁ, Darja. *Úvod do komunitního ošetrovatelství*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5174-9.

KALVACH, Z.; ČELEDOVÁ, L.; HOLMEROVÁ, I.; JIRÁK, R.; ZAVÁZALOVÁ, R.; WIJA, P. *Křehký pacient a primární péče*. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-7628-6.

KODYMOVÁ, Pavla. *Historie české sociální práce v letech 1918 -1948*. Nakladatelství Karolinum, 2013. ISBN 978-80- 246-2256-9.

KRIVOŠÍKOVÁ, Mária. *Úvod do ergoterapie*. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-2474-2699-1.

KUTNOHORSKÁ, Jana. *Historie ošetrovatelství*. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3224-4.

SVOBODA, Rudolf. *Počátky českobudějovické diecéze*. Praha: Vyšehrad, 2015. ISBN 978-80-7429- 596-6.

ŠMAJCLOVÁ, D.; ČERNÝ, J. *Dějiny českobudějovické nemocnice 1. díl*. České Budějovice: Nemocnice České Budějovice a.s., 2007. ISBN 978-80-239-9471-1.

JANKOVEC, O. *Táborské nemocnice a špitály*. Tábor: Nemocnice Tábor a.s., 2010. ISBN neuvedeno.

PRÁŠEK, Jiří. *Nemocnice v Písku stoletá*. Písek: Nemocnice Písek, 2011. ISBN 978-80-260-0434-4.

VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Jařmo, Parkán, Trdlíce aneb výkladový slovník historických pojmů, které upadají v zapomnění*. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3946-5.

ŠPECIÁN, Miroslav. *120 let nemocnice Strakonice (1892-2012)*. Strakonice: Nemocnice Strakonice a.s., 2012, ISBN neuvedeno.

Kvalifikační práce

HALÍŘOVÁ, M. *Sociální patologie a ochrana dětství v Čechách od dob osvícenství do roku 1914. Disciplinace jako součást ochrany dětství*. Pardubice, 2009. Disertační práce. Univerzita Pardubice. Filosofická Fakulta. Vedoucí práce prof. doc. PhDr. Milena Lenderová Csc.

Písemné prameny

Státní okresní archiv Tábor

Fond archiv města Tábor

Inv .č. 1264, karton 217-218, provoz nemocnice 1871-1914.

Inv .č. 1370, karton 317, protesty proti chování řádových sester – 1921.

Fond okresní národní výbor Tábor

Inv. č. 1046, karton 139, seznamy působících sester z let 1949 – 1950.

Státní okresní archiv v Písku

Fond okresního úřadu města Písek

Okresní zastupitelstvo Písek, karton 111, sign. VII. c, korespondence města.

Okresní národní výbor Písek, karton 228, sign. 291.2, 291.4, manipulace 1951- 1954.

Okresní národní výbor Písek, balíky č. 8, č. 9, nezpracováno, oddělení církevního tajemníka

Okresní úřad Písek, inv. č. 1326, provoz nemocnice 1912-1937.

Archiv Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského

Archiválie nečíslovány

Kronika Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Českých Budějovicích – nemocnice od roku 1850.

Kronika Volyně opatrovna 1912 -1945.

Kronika opatrovny Milosrdných sester sv. Karla Borom. v Třeboni.

Kronika opatrovny v Milevsku.

Pamětní kniha kláštera Milosrdných sester sv. Karla Bor. v Třeboni.

Kronika Milosrdných sester sv. Karla Bor. v Jindř. Hradci.

Kronika Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Milevsku

Elektronické dokumenty

Česká televize, Centrum publicistiky a dokumentu: *Zasvěcení Boromejky* [online]. 2009. Dostupné na WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10213629490-zasveceni/209562213000004>>.

Česká televize, Televizní studio Ostrava: *Cesty víry – Sestry Boromejky* [online]. 2005. Dostupné na WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1185258379-cesty-viry/405235100051010-sestry-boromejky/>>.

Matka Eufémie Němcová. In *Boromejky.cz* [online]. Praha: Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. [cit. 2016 02.03]. Dostupné na WWW: <http://kmskb.rajce.idnes.cz/Matka_Eufemie_Nemcova>.

Charitní domov Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského ve Městě Albrechtice. In *Boromejky.cz* [online]. Praha: Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. [cit. 2016 02.03]. Dostupné na WWW: <<http://www.boromejky.cz/26.htm>>.

František de Paula hrabě ze Schönbornu. In *Katedralasvatehovita.cz* [online]. Praha: Katedrála svatého Víta, oficiální webové stránky. [cit. 2016 02.03]. Dostupné na WWW: <<http://www.katedralasvatehovita.cz/cs/historie-a-dedictvi/popis-triforia/6-frantisek-de-paula-ze-schonbornu>>.

Antonín Sladkovský. In *Muzeum – Volyně.cz* [online]. Volyně: Městské muzeum ve Volyni. [cit 2016-03-10]. Dostupné na WWW:< <http://www.muzeum-volyne.cz/antonin-sladkovsky-reznik-a-mecenas/> >.

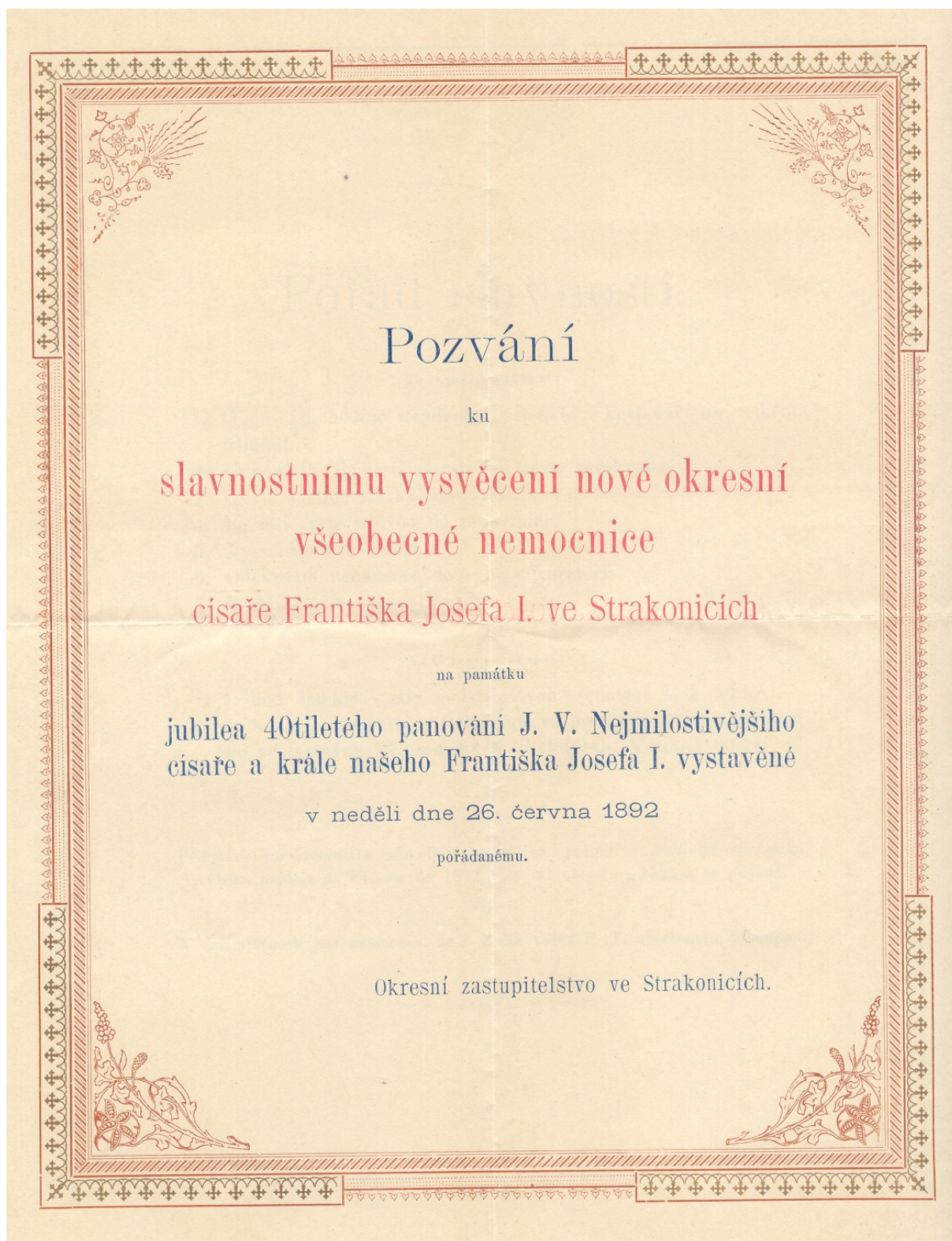

Seznam příloh

Příloha I.	Pozvánka na slavnostní vysvěcení nemocnice Strakonice
Příloha II.	Nemocnice Strakonice
Příloha III.	Personál nemocnice Strakonice
Příloha IV.	Dětská opatrovna v Počátkách
Příloha V.	Dětská opatrovna ve Volyni
Příloha VI.	Milosrdné sestry v Jindřichově Hradci

Přílohy

Příloha I. Pozvánka na slavnostní vysvěcení nemocnice Strakonice

Příloha II. Nemocnice Strakonice

STRAKONICE. Všeobecná veřejná nemocnice.

Příloha III. Personál nemocnice Strakonice

Příloha IV. Dětská opatrovna v Počátkách

Příloha V. Dětská opatrovna ve Volyni

Příloha VI. Milosrdné sestry v Jindřichově Hradci

ABSTRAKT

CIGLBAUEROVÁ, Martina. *Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského – sociálně charitativní aktivity v nemocnicích a opatrovnách se zřetelem k jihu Čech*, České Budějovice 2016. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologických věd. Vedoucí práce prof. ThLic. PaedDr. Martin Weis, Th.D.

Klíčová slova: Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, nemocnice České Budějovice, nemocnice Jindřichův Hradec, nemocnice Pelhřimov, nemocnice Písek, nemocnice Počátky, nemocnice Strakonice, nemocnice Tábor. Opatrovna v Milevsku, opatrovna ve Volyni, opatrovna v Počátkách, opatrovna v Třeboni.

Práce se zabývá sociálně – charitativními aktivitami Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského na území českobudějovické diecéze do roku 1950. V úvodu práce jsou obecněji popsány charitativní aktivity státu, církve a dobročinných spolků, od středověku až do začátku 20. století. Následuje seznámení se vznikem samotné Kongregace a zmíněn je i příchod prvních Milosrdných sester do Čech. Hlavní část se zabývá jejich působením v rámci zdravotních a sociálních zařízení. Pozornost je věnována dvěma typům zařízení a to nemocnicím a opatrovnám. Závěr práce je věnován klášteru ve Městě Albrechtice a v něm provozovanému Charitnímu domovu a nemocniče.

ABSTRAKT

CIGLBAUEROVÁ, Martina. *Sisters of Mercy of Charles Boromejsky – socially charitable work in hospital and in Care home in South Bohemia*, České Budějovice 2016. Degree study. University of South Bohemia in České Budějovice. Faculty of Theology. Department of Theology science. Leader of study prof. ThLic. PaedDr. Martin Weis, Th.D.

Key words: Congregation of Sisters of Mercy of Charles Boromejsky, hospital České Budějovice, hospital Jindřichův Hradec, hospital Pelhřimov, hospital Písek, hospital Počátky, hospital Tábor, Care home in Milevsko, Care home in Volyně, Care home in Počátky, Care home in Třeboň.

The study consists of socially-charitable work of the congregation of Sisters of Mercy of Charles Boromejsky within the region of České Budejovice diocese up to the year 1950. In introduction, the study generally describes national charitable work within the country, various churches and voluntary organisations from the middle ages up to the beginning of the 20th century. Further, the study introduces the foundation of the congregation as well as the arrival of Sister of Mercy to the Czech country. The main body of the study consists of a description of their influence to the health and social facilities. Attention is given to the two types of care facilities, particularly to hospitals and care homes. In conclusion, the study is attending to the activities in Charitable home and Small hospital in the Convent of Albrechtice.

